

Raadsmededeling - Openbaar

Nummer : 98-2018
Datum : 17 oktober 2018
B&W datum : 16 oktober 2018
Beh. Ambtenaar : Henk ter Beest
Portefeuillehouder : J.C. Wikkerink
Onderwerp : Minima-effectrapportage gemeente Aalten 2018

Aanleiding:

Op 22 mei jongstleden heeft het college ingestemd met het laten uitvoeren van een minima-effectrapportage door Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud), zie raadsmededeling 50-2018. De reden hiervan was om te onderzoeken wat het effect is van het Aaltense armoedebeleid en landelijke inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in onze gemeente. Middels deze raadsmededeling wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de uitkomsten van de uitgevoerde minima-effectrapportage.

Inhoud Mededeling:

In de minima-effectrapportage is voor acht verschillende huishoudtypen de koopkracht inzichtelijk gemaakt. Voor elk van deze huishoudtypen is op drie inkomensniveaus (het toepasselijk minimum, 110 procent en 120 procent van de geldende bijstandsnorm) een begroting gemaakt. Zo wordt voor de verschillende huishoudtypen op deze inkomensniveaus inzichtelijk wat het effect van landelijke en gemeentelijke maatregelen is op de koopkracht.

Bij de uitgaven is onderscheid gemaakt tussen uitgaven uit het basispakket en uitgaven uit het restpakket:

- De uitgaven uit het *basispakket* zijn *alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd*.
- Het *restpakket* zijn *uitgaven die bestemd zijn voor de meer vrije bestedingen*. Hieronder vallen uitgaven voor sociale participatie, een huisdier, zakgeld en de kosten voor woon-werkverkeer (als men geen volledige bijstandsuitkering meer heeft).

Alle onderzochte huishoudens hebben op de drie inkomensniveaus voldoende inkomsten om alle noodzakelijke uitgaven *uit het basispakket* te betalen zonder dat er tekorten ontstaan. Wanneer ook de bestedingen *uit het restpakket* erbij komen wordt duidelijk dat er voor een aantal huishoudtypen tekorten ontstaan.

Vervolg

Op woensdagavond 21 november 2018 organiseert de gemeente Aalten een bijeenkomst waarin de uitkomsten van de Minima-effectrapportage door de onderzoeker van het Nibud worden gepresenteerd aan de maatschappelijke partners op het gebied van armoede. Ook de gemeenteraad is van harte welkom op deze bijeenkomst.

De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:

- Minima-effectrapportage gemeente Aalten 2018

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Minima-effectrapportage gemeente Aalten 2018

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

10 september 2018

Minima-effectrapportage gemeente Aalten 2018

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Voorwoord

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) is een onafhankelijke stichting. Het Nibud heeft tot doel particuliere huishoudens inzicht te laten verkrijgen in hun inkomsten en uitgaven, en vaardigheid aan te leren om planmatig met geld om te gaan. Het Nibud probeert dit doel te bereiken door rechtstreeks voorlichting te geven, zowel via de massamedia als via eigen brochures over diverse budgetonderwerpen, zoals kostgeld en alimentatie.

Daarnaast wil het Nibud hetzelfde doel bereiken via professionals die zich bezighouden met vormen van financiële advisering en voorlichting. Dit zijn functionarissen uit zowel de maatschappelijke hulp- en dienstverlening als het financieel bedrijfsleven, en sectoren van het onderwijs. Het Nibud ondersteunt deze groepen met eigen publicaties (Budgethandboek, Prijzengids, Rekenprogramma's) en door deskundigheidsbevordering in de vorm van opleidingen en trainingen.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Aalten. Met dit onderzoek wil de gemeente Aalten inzicht krijgen in de effecten van haar minimabeleid.

Utrecht, september 2018

Samenvatting

Doel onderzoek

Deze minima-effectrapportage geeft weer wat het effect is van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Aalten.

Het doel van dit onderzoek is:

- *inzicht te geven in de koopkracht van de armste groepen in de gemeente.*
- *inzichtelijk maken welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende (landelijke en lokale) inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed.*
- *eventuele armoedevallen in kaart brengen.*

De resultaten van de effectrapportage kunnen als basis dienen voor de verdere ontwikkeling van het minimabeleid van de gemeente Aalten.

Uitgangspunten

In deze minima-effectrapportage is voor acht verschillende huishoudtypen de koopkracht inzichtelijk gemaakt:

- Een alleenstaande onder de AOW-leeftijd;
- Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd);
- Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
- Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
- Een paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
- Een paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
- Een alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag;
- Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag.

Voor elk van deze huishoudtypen is op drie inkomensniveaus (het toepasselijk minimum, 110 procent en 120 procent van de geldende bijstandsnorm) een begroting gemaakt:

- netto minimum inkomen (norm Participatiewet of AOW);
- 110 procent van het netto minimum inkomen;
- 120 procent van het netto minimum inkomen.

Zo wordt voor de verschillende huishoudtypen op deze inkomensniveaus inzichtelijk wat het effect van landelijke en gemeentelijke maatregelen is op de koopkracht.

Bij de uitgaven maken we onderscheid tussen uitgaven uit het basispakket en uitgaven uit het restpakket:

- De uitgaven uit het *basispakket* zijn *alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd*.
- Het *restpakket* zijn *uitgaven die bestemd zijn voor de meer vrije bestedingen*. Hieronder vallen de uitgaven voor sociale participatie, een huisdier, zakgeld en de kosten voor woon-werkverkeer (als men geen volledige bijstandsuitkering meer heeft).

Resultaten

De financiële situatie van huishoudens

Alle onderzochte huishoudens hebben op de drie inkomensniveaus voldoende inkomsten om alle noodzakelijke uitgaven uit het basispakket te betalen zonder dat er tekorten ontstaan.

Wanneer ook de bestedingen uit het restpakket erbij komen, zien we wel tekorten ontstaan. *De volgende huishoudens kunnen niet alle uitgaven uit zowel het basispakket als het restpakket bekostigen:*

- *De alleenstaande -met en zonder extra zorgkosten- op bijstandsniveau en op 110 procent;*
- *Het eenoudergezin met twee oudere kinderen op bijstandsniveau;*
- *Het paar met oudere kinderen op alle onderzochte inkomensniveaus.*

Alleenstaanden met een bijstandsuitkering komen, nadat zij alle uitgaven uit het basispakket en restpakket hebben betaald, 55 euro per maand tekort. Als dit huishouden met extra zorgkosten te maken heeft, loopt het maandelijkse tekort op tot 83 euro. Op 110 procent zijn de tekorten respectievelijk 22 en 51 euro.

Een alleenstaande ouder met oudere kinderen en een bijstandsuitkering heeft een tekort van 14 euro per maand. Gaat het om een paar met oudere kinderen, dan is er op bijstandsniveau een tekort van 193 euro, op 110 procent bedraagt het tekort 135 euro en op 120 procent is er nog een tekort van 98 euro.

De alleenstaande ouder met jonge kinderen kan alle uitgaven uit het basispakket en restpakket betalen en houdt daarna op bijstandsniveau nog 205 euro over. Het paar met jonge kinderen heeft ook geen tekorten op de maandbegroting, maar houdt minder over: vijf euro op bijstandsniveau.

Ook de alleenstaande oudere met een AOW-uitkering kan alle noodzakelijke uitgaven en uitgaven aan sociale participatie bekostigen. Daarna blijft er maandelijks 123 euro over. Ook als er extra zorgkosten bijkomen, beschikt dit huishouden over voldoende financiële middelen. Er blijft daarna nog 95 euro per maand vrij te besteden over.

Armoedeval

Voor alle onderzochte huishoudens geldt dat de bestedingsruimte toeneemt naarmate hun inkomen stijgt.

Alleen paren met (jonge of oudere) kinderen die in aanmerking komen voor de Individuele Inkomenstoelage krijgen met een armoedeval te maken: Wanneer deze huishoudens een inkomen hebben op 110 procent én zij ontvangen IIT, houden zij meer over dan dezelfde huishoudens met een inkomen op 120 procent van de norm, waar geen recht is op IIT.

Omdat in de gemeente Aalten veel regelingen doorlopen tot een inkomensniveau van 120 procent, is ook gekeken wat er gebeurt bij een inkomensniveau van 130 procent.

Bij de meeste huishoudtypen met kinderen treedt een armoedeval op bij 130 procent, behalve bij het eenoudergezin met jonge kinderen.

Voor paren zien we op een inkomensniveau van 130 procent dat niet alleen de gemeentelijke regelingen wegvallen, maar dat ook de landelijke regelingen (zorgtoeslag, huurtoeslag en kindgebonden budget) verder worden afgebouwd. Dit vergroot de armoedeval.

Uiteindelijk hebben paren met oudere kinderen een groter tekort op 130 procent dan op bijstandsniveau.

Positieve aspecten

De gemeente Aalten kent voor alle soorten huishoudens verschillende vormen van inkomensondersteuning die een positief effect hebben op de bestedingsruimte van de inwoners.

Specifieke positieve aspecten:

De gemeente Aalten kent een collectieve zorgverzekering, waarmee huishoudens met een laag inkomen uitgebreider verzekerd zijn dan huishoudens met een gemiddelde verzekering.

Met de Meedoenregeling creëert de gemeente Aalten extra ruimte op de begroting voor deelname aan sportieve, maatschappelijke en culturele activiteiten. Dit heeft een positief effect op de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen en het vergroot de kans dat huishoudens met een laag inkomen blijven participeren in de samenleving.

De gemeente zet sterk in op de ondersteuning van kinderen: Naast de bijdrage vanuit de Meedoenregeling, kunnen kinderen via het Jeugd sportfonds in aanmerking komen voor een tegemoetkoming in de kosten voor sport en cultuur. Dit is een extra stimulans om kinderen deel te laten nemen aan sportieve en culturele activiteiten. Daarnaast is via het Kindpakket een vergoeding mogelijk voor schoolgerelateerde kosten.

Personen met een zorgvraag kunnen in de gemeente Aalten in aanmerking komen voor bijzondere bijstand zorgkosten. Vanuit deze regeling kunnen bijzondere zorgkosten worden vergoed, zoals de eigen bijdrage CAK en reiskosten van en naar de specialist. Ook het eigen risico kan (gedeeltelijk) worden vergoed. Hiermee blijven de extra kosten als gevolg van de zorgvraag beperkt voor chronisch zieken in de gemeente.

In de gemeente Aalten kunnen huishoudens onder de AOW-leeftijd zowel bij een inkomen op bijstandsniveau als op 110 procent van de toepasselijke bijstandsnorm in aanmerking komen voor een individuele inkomenstoelage. Daarbij is het positief dat de gemeente Aalten bij de hoogte van de individuele inkomenstoelage rekening houdt met de gezinssamenstelling.

Inclusief de individuele inkomenstoelage hebben eenoudergezinnen met oudere kinderen niet langer een tekort. Ook bij alleenstaanden onder de AOW-leeftijd met een inkomen op 110 procent van de bijstandsnorm verdwijnt het tekort, dat zij zonder de toeslag wel hadden. Zij kunnen daardoor én alle noodzakelijke uitgaven betalen én de uitgaven voor meer vrije bestedingen (o.a. voor sociale participatie).

Aanbevelingen

Aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid

Voor de kwijtschelding van gemeentelijke heffingen en waterschapslasten wordt de betalingscapaciteit apart berekend. Het Nibud adviseert deze berekeningsmethode aan te passen zodanig dat de berekende draagkracht voor de waterschapslasten en de gemeentelijke heffingen samen geldt. Op die manier wordt de ruimte één maal ingevuld. Dit werkt gunstig uit voor een aantal huishoudens met een inkomen vlak boven bijstandsniveau. Bovendien kan dit een eventuele armoedeval voorkómen.

Collectieve zorgverzekering aanbieden waarin eigen risico is afgekocht

Het Nibud adviseert te inventariseren of het mogelijk is dat de gemeente Aalten ook een zorgpakket aanbiedt waarbij het eigen risico is afgekocht.

Een dergelijk pakket is weliswaar duurder, maar huishoudens die het volledig eigen risico moeten aanspreken, zullen onder aan de streep vaak goedkoper uit zijn.

Een afgekocht eigen risico kan voorkomen dat mensen, ongewenst, zorg gaan mijden.

Bovendien werkt het gezondheidsbevorderend, omdat ze minder financiële stress hoeven te ervaren. Het betalen van 385 euro in één keer is fors voor een huishouden dat van een laag inkomen moet rondkomen.

Wanneer de gemeente zowel een pakket met als een pakket zonder afgekocht eigen risico aanbiedt, ontstaat een soort zelfregulerend systeem, waarbij juist de huishoudens die veel zorg (denken) nodig (te) hebben, zullen kiezen voor een pakket met afgekocht eigen risico.

Overigens bestaat in de gemeente Aalten de mogelijkheid om een deel van het eigen risico vergoed te krijgen. De eerste 100 euro betaalt de inwoner zelf. Van de resterende 285 euro kan de inwoner met een inkomen tot max 120 procent van het sociaal minimum 50 procent van de gemeente vergoed krijgen. De maximale vergoeding bedraagt 142,50 euro per jaar.

Verhoging van de bijdrage vanuit de Meedoenregeling voor een volwassene

Het is positief te zien dat de gemeente Aalten aan volwassenen een tegemoetkoming verstrekt voor maatschappelijke deelname. Met name paren, die met een bijstandsnorm de kosten van twee volwassenen moeten dragen, hebben veel baat bij een bijdrage voor elke volwassene binnen het huishouden.

De maximale bijdrage voor een volwassene is nu lager dan die voor een kind (onder de 18 jaar): 150 euro tegen 200 euro. De gemeente Aalten zou kunnen onderzoeken of het mogelijk is de bijdrage aan iedere volwassene te verhogen. De kosten van een volwassene zijn namelijk hoger dan de kosten van (jongere) kinderen.

Differentiatie vergoeding kindgerelateerde kosten

De gemeente Aalten kent diverse tegemoetkomingen voor huishoudens met kinderen: de Meedoenregeling voor maatschappelijke deelname, het Jeugdsportfonds voor een bijdrage in sportieve en culturele activiteiten en het Kindpakket voor schoolgerelateerde kosten. Voor al deze regelingen geldt dat de bijdrage voor jonge kinderen even hoog is als voor oudere kinderen. Echter, de kosten van oudere kinderen zijn vaak hoger dan die van jongere kinderen. De gemeente zou er daarom voor kunnen kiezen om de maximale vergoeding te differentiëren naar leeftijd of naar schooltype (basisonderwijs vs voortgezet onderwijs).

Een ongedeeld budget voor de kosten van kinderen

Zoals hierboven aangegeven, kent de gemeente meerdere regelingen ten behoeve van kinderen. Om huishoudens wat flexibeler te maken, zou de gemeente kunnen werken met een ongedeeld budget voor zowel schoolkosten als kosten voor maatschappelijke participatie.

In een dergelijke situatie zijn huishoudens vrij in de keuze in welke mate zij de tegemoetkoming willen besteden aan schoolkosten en in welke mate aan sport- en culturele activiteiten.

Behalve dat een ongedeeld budget de bestedingsvrijheid vergroot, kan dit ook het niet-gebruik tegengaan. Teveel verschillende losse regelingen kan het voor inwoners onoverzichtelijk maken, met als ongewenst effect dat een groep huishoudens onterecht geen gebruik maakt van de mogelijkheden die er zijn.

Extra aandacht voor gezinnen met oudere kinderen

Gezinnen (paren) met oudere kinderen hebben minder bestedingsruimte dan gezinnen met jongere kinderen, omdat kinderen op de middelbare school gemiddeld duurder zijn dan kinderen op de basisschool. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen. Daarnaast wegen de kosten voor twee volwassenen in een gezin niet op tegen de extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent van de bijstandsnorm voor een paar) ten opzichte van een eenoudergezin.

Bovengenoemde factoren vinden hun oorsprong in het Rijksbeleid. Voor landelijke regelingen is het aan het Rijk om al dan niet aanpassingen en/of aanvullende maatregelen te nemen. Gemeenten kunnen via accenten in het eigen beleid trachten de gevolgen hiervan deels te repareren. De gemeente Aalten heeft hierin al passende beleidskeuzes gemaakt, bijvoorbeeld door een vergoeding voor maatschappelijke deelname (de Meedoenregeling), een bijdrage voor sport en cultuur via het Jeugdsportfonds en een vergoeding van schoolgerelateerde kosten (Kindpakket).

Tot slot kunnen verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand gezinnen met oudere kinderen helpen om tekorten te voorkomen of te beperken. Daarbij is het belangrijk om deze mogelijkheden extra onder de aandacht te brengen. Het helpt om te benadrukken dat de gemeente bereid is om ondersteuning te bieden bij het doen van een aanvraag. Hierbij kan de gemeente ook de wijkteams inzetten.

Meer ondersteuning voor alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd (met of zonder zorgvraag)

Alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een bijstandsuitkering of een inkomen op 110 procent hiervan, hebben in de gemeente Aalten te maken met een tekort als zij naast het basispakket ook het restpakket willen bekostigen.

Alleenstaanden met een zorgvraag hebben met nog grotere tekorten te maken.

Wanneer de gemeente deze huishoudens extra wil ondersteunen, moet eerst de vraag beantwoord worden of zij zich wil richten op de compensatie van de zorgkosten of op de financiële positie van alleenstaanden in het algemeen. Het zijn namelijk niet de zorgkosten die de tekorten veroorzaken, maar zij vergroten die tekorten wel. Het is aan de gemeentelijke politiek om te beslissen welke van bovenstaande zaken hier prioriteit moet hebben.

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Centrale vraag	5
1.2	Kern minima-effectrapportage	5
1.3	Leeswijzer	6
2	Onderzoeksmethode: begrotingen	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Basispakket & restpakket	7
2.3	Uitgavensoorten	8
2.4	Inkomsten	9
2.5	De begrotingen	10
3	Minimabeleid	11
3.1	Landelijk minimabeleid	11
3.2	Lokaal minimabeleid	11
3.2.1	Kwijtscheldingsbeleid	11
3.2.2	Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	12
3.2.3	Individuele inkomenstoelage	12
3.2.4	Regeling pensioengerechtigden	12
3.2.5	Meedoenregeling	13
3.2.6	Kindpakket	13
3.2.7	Jeugdsportfonds	13
3.2.8	Kinderopvang en peuteropvang	14
3.2.9	Individuele bijzondere bijstand	15
3.3	Huishoudens met een zorgvraag	15
3.3.1	Collectieve zorgverzekering	15
3.3.2	Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	15
3.3.3	Bijzondere bijstand zorgkosten	16
3.3.4	Uitgangspunten huishoudens met zorgvraag	16
4	Resultaten	19
4.1	Huishoudsamenstelling	19
4.1.1	Vóór invulling van het restpakket	19
4.1.2	Na invulling van het restpakket	19
4.2	Inkomensniveau	22
4.2.1	Vóór invulling van het restpakket	22
4.2.2	Na invulling van het restpakket	23
4.3	Individuele inkomenstoelage	23
5	Conclusies en aanbevelingen	25
5.1	Algemeen	25
5.2	Regelingen	26
5.3	Huishoudens	30
5.4	Armoedeval	32
6	Vooruitblik n.a.v. het Regeerakkoord 2017-2021	35
6.1	Voorgestelde maatregelen	35
6.2	Koopkrachtveranderingen 2017-2021	35
6.3	Effect verhoging van het verlaagde btw-tarief	37
	Bijlage 1 Begrotingen	39
	Bijlage 2 Overzicht saldo inkomsten minus uitgaven	42
	Bijlage 3 Verantwoording uitgaven	51

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijtschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Aalten?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

Het doel van een minima-effectrapportage is inzicht te geven in de bestedingsruimte van de armste groepen in de gemeente en in de effecten van landelijke en gemeentelijke maatregelen daarop. De resultaten van de effectrapportage kunnen als basis dienen voor de verdere ontwikkeling van het minima-beleid van de gemeente Aalten.

1.2 Kern minima-effectrapportage

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de bestedingsruimte inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Aalten is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

- a. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
- b. Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd);
- c. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen van 3 en 5 jaar;
- d. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen van 14 en 16 jaar;
- e. Een paar met twee jonge kinderen van 3 en 5 jaar;
- f. Een paar met twee oudere kinderen van 14 en 16 jaar;
- g. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een zorgvraag;
- h. Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag.

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de bestedingsruimte van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus.

Voor elk van de acht huishoudens worden berekeningen gemaakt bij de volgende inkomens:

- netto minimum inkomen (norm Participatiewet of AOW);
- 110 procent van het netto minimum inkomen;
- 120 procent van het netto minimum inkomen.

Onder netto minimum inkomen verstaan we het toepasselijk minimum inkomen voor een specifiek type huishouden. Voor een alleenstaande onder de AOW-leeftijd is dit gelijk aan 70 procent van het wettelijk minimumloon. Voor een alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd is dit gelijk aan de hoogte van de AOW. Bij 110 en 120 procent van het netto minimum inkomen vermenigvuldigen we de toepasselijke bijstandsnorm met respectievelijk 1,1 en 1,2.

Het kan vóórkomen dat een huishouden met een inkomen op 110 procent van het minimum hiervan minder overhoudt dan een huishouden op 100 procent van het minimum, omdat de eerste groep huishoudens buiten de regelingen voor financiële ondersteuning valt. Dit rapport maakt dit effect, de armoedeval, inzichtelijk.

Bij huishoudens boven de AOW-leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat zij gewoonlijk niet uitstromen van een uitkering naar betaald werk. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen. Voor het gemak wordt dit ook als armoedeval aangemerkt.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. In deze rapportage rekenen we met de maximale huurprijzen van het passend toewijzen. Voor een een- en tweepersoonshuishouden betekent dat een huurprijs van maximaal 597 euro en voor een meerpersoonshuishouden een huurprijs van maximaal 640. De woningbouwcoöperatie de Woonplaats biedt in Aalten ook daadwerkelijk woningen aan tegen deze huurprijzen.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 gaat in op de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de lokale inkomensondersteunende regelingen die worden doorberekend in deze effectrapportage. Vervolgens geeft hoofdstuk 4 de onderzoeksresultaten. In hoofdstuk 5 staan de conclusies en aanbevelingen. In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en de inkomensopbouw.

2 Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen. Voor alle genoemde bedragen geldt het prijspeil van 2018.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor acht verschillende huishoudtypen op drie verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning leven.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting heeft.

Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter relatief vaak voor onder mensen met lage inkomens.

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

De uitgavenkant vullen we in volgens de methode van het basispakket en het restpakket.

2.2 Basispakket & restpakket

- Het basispakket: alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd.
- Het restpakket: het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, bestemd voor de meer vrije bestedingen.

In bijlage 3 staan de uitgangspunten en de samenstelling van het basis- en het restpakket beschreven. Het basispakket en het restpakket zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

De uitgaven in het restpakket worden in twee delen gesplitst: de uitgaven voor sociale participatie en de overige uitgaven.

Sociale participatie wordt door velen als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid.

Naast de uitgaven aan sociale participatie kunnen nog allerlei overige uitgaven in het restpakket worden opgenomen. In dit onderzoek zijn dat:

- de kosten voor woon-werkverkeer;
- zakgeld voor de kinderen;
- de kosten voor een huisdier.

De kosten van het restpakket nemen toe, naarmate het inkomen stijgt. In de eerste plaats komt dit door hogere reiskosten. Iemand met een inkomen (net) boven het sociaal minimum zal een laagbetaalde baan hebben en kosten voor woon-werkverkeer maken. Soms worden deze kosten door de werkgever vergoed, maar in deze rapportage wordt daar niet van uitgegaan.

Daarnaast worden de kosten voor participatie verminderd met het bedrag dat de gemeente hiervoor beschikbaar stelt. De gemeente Aalten kent bijvoorbeeld de Meedoenregeling. Via deze regeling kan een bijdrage worden verstrekt voor maatschappelijke deelname. De bijdrage wordt verstrekt tot een inkomensniveau van 120 procent. Boven dit inkomensniveau is geen recht meer op de bijdrage, waardoor de kosten van participatie hoger uitvallen en het restpakket dus duurder wordt.

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is individuele bijzondere bijstand mogelijk. Individuele bijzondere bijstand is het vangnet door dergelijke kostenposten, maar is niet in de begrotingen opgenomen, omdat dit afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

2.3 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

VASTE LASTEN

- Dit zijn periodiek terugkerende uitgaven, waarbij het bedrag veelal elke periode hetzelfde is. Vaak is er een contract afgesloten voor deze uitgaven.

RESERVERINGSUITGAVEN

- Dit zijn uitgaven die niet iedere maand terugkomen. De bedragen voor de verschillende reserveringsuitgaven zou een huishouden in principe maandelijks opzij moeten zetten om deze onregelmatige uitgaven direct te kunnen betalen.

HUISHOUDELIJKE UITGAVEN

- Dit zijn regelmatig terugkerende uitgaven, waarvan het bedrag per keer (per aankoopbeurt) verschilt.

De kaders hieronder geven weer welke uitgavenposten onder elk van de categorieën (vaste lasten, reserveringsuitgaven, huishoudelijke uitgaven) vallen.

Vaste lasten

Huur

Gas

Elektriciteit

Water

Gemeentelijke heffingen

Waterschapshoeffingen

Telefoon, televisie, internet

Zorgverzekering

Overige verzekeringen

Onderwijs

Kinderopvang

Contributies en

abonnemenen

Vervoer

Reserveringsuitgaven

Kleding en schoenen

Inventaris

Onderhoud huis en tuin

Zelfzorgmiddelen

Eigen risico

Eigen bijdragen/ betalingen zorg

Huishoudelijke uitgaven

Voeding

Was- en schoonmaakmiddelen

Persoonlijke verzorging

Huishoudelijke dienstverlening

Diversen

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen.

Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

2.4 Inkomsten

In deze rapportage worden op drie inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstand/AOW-uitkering), 110 procent en 120 procent van het netto minimuminkomen. Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 lid 1 sub c.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen, uitkeringen, kortingen op de belasting, huurtoeslag, zorgtoeslag, vakantiegeld, kinderbijslag en kindgebonden budget. In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit. Hoe de regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 1.

In de rapportage wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle regelingen die op hen van toepassing zijn.

2.5 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 1.

3 Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod. Per regeling wordt een korte beschrijving gegeven van de belangrijkste kenmerken en voorwaarden.

3.1 Landelijk minimabeleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke heffingskortingen (algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting en de [alleenstaande] ouderenkorting), landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget) en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen.

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Aalten voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de berekeningen komen in de volgende paragrafen aan bod.

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Aalten kan kwijtschelding worden aangevraagd voor de reinigingsheffing, de rioolheffing en de hondenbelasting voor de eerste hond.

Naast het vaste bedrag voor de reinigingsheffing, kent de gemeente een gedifferentieerd tarief per aangeboden huisvuilzak (1,50 euro). In deze rapportage gaan we uit van het gemiddelde aantal aangeboden zakken in 2017: zes per persoon per huishouden.

Wat betreft de rioolheffing, lift de gemeente mee met de waternota van Vitens. Het tarief bedraagt 1,34 euro per kubieke meter afgenomen water (gemiddeld 45 kubieke meter per persoon per huishouden).

De mogelijkheid tot kwijtschelding sluit hierbij aan: boven een bepaald gebruik is geen kwijtschelding mogelijk. In deze rapportage gaan we ervan uit dat de onderzochte huishoudens onder dit maximum blijven.

De gemeente toetst bij het vaststellen van de kwijtschelding aan 100 procent van de norm op grond van de Participatiewet. Dat wil zeggen dat afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen. Bij een inkomen hierboven wordt de betalingscapaciteit berekend door het inkomen te verminderen met het norminkomen. Er vindt een correctie plaats voor eigen uitgaven aan huur en voor nominale ziektekostenpremies. Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de kwijtschelding ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. De gemeente Aalten maakt van deze mogelijkheid gebruik. Van de betalingscapaciteit dient 80 procent te worden aangewend voor de betaling van de gemeentelijke heffingen.

Bij het waterschap is kwijtschelding mogelijk voor de waterzuiveringsheffing en de ingezetenenheffing. Bij de berekening van de kwijtschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van 100 procent van de toepasselijke norm.

De kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen en het waterschap wordt apart berekend.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Daarom biedt de gemeente Aalten inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan bij zorgverzekeraar CZ (CZ Gemeenten Extra). Dit is een aanvullend pakket waarin de tandartskosten worden meegenomen. De maandpremie van dit aanvullende pakket is 147,19 euro. Indien inwoners alleen een basisverzekering willen is korting via gemeente niet mogelijk.

Om voor de collectieve zorgverzekering in aanmerking te komen, hanteert de gemeente Aalten een inkomensgrens van 110 procent van de geldende bijstandsnorm. Er is geen vermogenstoets van toepassing.

Daarnaast kent de gemeente Aalten een vergoeding voor het eigen risico. Het verplichte eigen risico bedraagt 385 euro per jaar. De eerste 100 euro betaalt de inwoner zelf. Van de resterende 285 euro kan de inwoner met een inkomen tot max 120 procent van het sociaal minimum 50 procent van de gemeente vergoed krijgen. De maximale vergoeding bedraagt dus 142,50 euro per jaar. Dit is verrekend met de post "eigen risico zorgverzekering".

De premie van de zorgverzekering is opgenomen onder de post "zorgverzekering". De zorgtoeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.3 Individuele inkomenstoelage

De individuele inkomenstoelage (IIT) in de gemeente Aalten is bedoeld voor huishoudens tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd, die gedurende 36 maanden moeten rondkomen van een inkomen van maximaal 110 procent van de geldende bijstandsnorm. Andere voorwaarden om voor de IIT in aanmerking te komen zijn dat het eigen vermogen niet hoger is dan het wettelijk vrij te laten vermogen en dat er geen zicht op inkomensverbetering is. Daarbij wordt rekening gehouden met de eigen krachten en bekwaamheden en met de eigen inspanningen om het inkomen te verbeteren.

De hoogte van de IIT bedraagt voor alleenstaanden 397 euro per jaar, voor alleenstaande ouders 497 euro per jaar en voor (echt)paren 567 euro per jaar.

Bij de resultaten van deze rapportage wordt een vergelijking gemaakt tussen huishoudens die in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoelage en huishoudens die hier geen recht op hebben.

3.2.4 Regeling pensioengerechtigden

Inwoners vanaf de pensioengerechtigde leeftijd, die gedurende een periode van 36 maanden een inkomen hebben van niet meer dan 110 procent van de geldende

bijstandsnorm, kunnen in aanmerking komen voor de Regeling pensioengerechtigden. Bij een hoger inkomen wordt draagkracht berekend en de vermogenstoets is van toepassing.

De hoogte van de toeslag bedraagt 200 euro voor alleenstaanden en 400 euro voor paren. Net als bij de individuele inkomenstoets, wordt de regeling voor pensioengerechtigden in de begrotingen opgenomen in een aparte kolom, omdat niet iedere pensioengerechtigde met een laag inkomen voor de regeling in aanmerking komt.

3.2.5 Meedoenregeling

De gemeente Aalten kent een regeling ter bevordering van deelname aan maatschappelijke, culturele sportieve activiteiten. De regeling is bedoeld voor inwoners van de gemeente, met een inkomen dat niet hoger is dan 120 procent van de toepasselijke bijstandsnorm (daarboven vindt een draagkrachtberekening plaats). Het vermogen mag niet meer bedragen dan het wettelijk vrij te laten vermogen zoals opgenomen in de Participatiewet. De hoogte van de bijdrage bedraagt voor inwonende kinderen tot 18 jaar 200 euro per jaar en voor inwoners van 18 jaar of ouder 150 euro per jaar.

In de begrotingen wordt deze bijdrage verrekend met de post "vergoeding restpakket".

3.2.6 Kindpakket

Gezinnen met schoolgaande kinderen tot 18 jaar en een inkomen tot 120 procent van de geldende bijstandsnorm kunnen in aanmerking komen voor een vergoeding van schoolgerelateerde kosten. Bij een inkomen boven 120 procent, wordt draagkracht berekend en het vermogen mag niet hoger zijn dan het wettelijk vrij te laten vermogen. Per schooljaar kan maximaal 300 euro per kind worden vergoed.

In de begrotingen wordt deze bijdrage verrekend met de post "onderwijs". Hierbij moet opgemerkt worden dat de vergoeding voor een kind in het basisonderwijs in de berekeningen gemaximeerd is op 60 euro. Het Nibud gaat in de basisbedragen voor het basisonderwijs uit van een bedrag van 5 euro per maand, oftewel 60 euro op jaarbasis. We nemen aan dat de vergoeding niet hoger is dan de daadwerkelijke kosten.

3.2.7 Jeugdsportfonds

Kinderen die in gezinnen leven met een laag inkomen (rond het sociaal minimum, er zijn geen harde grenzen), kunnen in aanmerking komen voor ondersteuning vanuit het Jeugdsportfonds. Deze kinderen worden aangemeld door intermediairs. De maximale bijdrage voor deelname aan sport is 200 euro per kind per jaar.

In de begrotingen is onder de post "sociale participatie" een bedrag opgenomen voor contributies en abonnementen (zie bijlage 3). Voor kinderen van 4 tot 12 jaar is dit 11,50 euro per maand, voor kinderen boven de 12 jaar wordt 17 euro per maand gerekend. Dit bedrag wordt voor kinderen uit de gezinnen die recht hebben op deze vergoedingen op nul gezet.

3.2.8 Kinderopvang en peuteropvang

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot twaalf jaar een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten. Voor een beperkt aantal specifieke doelgroepen kan ook het resterende gedeelte eigen bijdrage vanuit de gemeente vergoed kan worden. Het gaat hierbij dan om een persoon, die

- algemene bijstand of een uitkering ontvangt op grond van de Participatiewet, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen of de Algemene nabestaandenwet, en gebruik maakt van een voorziening, gericht op arbeidsinschakeling;
- de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt, scholing of een opleiding volgt en met toepassing van artikel 16 of artikel 18, eerste en vierde lid, van de Participatiewet algemene bijstand ontvangt of kan ontvangen;
- is ingeschreven bij een school of instelling als bedoeld in paragraaf 2.4 van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdragen en schoolkosten dan wel als bedoeld in de artikelen 2.8 tot en met 2.11 van de Wet studiefinanciering 2000;

en waarvoor kinderopvang als noodzakelijk wordt gezien.

Van bovengenoemde situaties wordt in deze rapportage niet uitgegaan.

Alleenstaande ouders met een inkomen boven bijstandsniveau zullen enkele dagen per week werken en gebruik maken van de kinderopvang. Bij 110 procent van het minimuminkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 120 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang.

Een alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering (die geen re-integratietraject volgt) hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken; daarom zijn in de begrotingen op 100 procent geen kosten voor kinderopvang opgenomen. Wel wordt ervan uitgegaan dat twee dagdelen per week gebruik wordt gemaakt van de peuteropvang.

Ook paren zonder werk (met een bijstandsuitkering) of paren waarvan één van beide partners werkt (met een inkomen van 110 en 120 procent van de norm), zullen geen gebruik maken van de kinderopvang, maar van de peuteropvang.

Per 1 januari 2018 zijn peuterspeelzalen omgevormd tot kinderdagverblijven. Dit is geregeld in de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Hierdoor krijgen sommige ouders die gebruik maken van de peuteropvang recht op kinderopvangtoeslag. Eenverdieners (kostwinnergezin) of werkloze alleenstaande ouders komen niet in aanmerking voor kinderopvangtoeslag. Voor deze huishoudens is een gemeentelijke subsidieregeling voor reguliere peuteropvang vastgesteld. Deze is beperkt tot peuters in de leeftijd van 2 tot 4 jaar, voor de opvang van maximaal 6 uren per week over maximaal 40 weken per jaar (vergelijkbaar met de oude peuterspeelzaal). Op basis van deze regeling kunnen ouders voor het deel dat anders door de belastingdienst via de toeslag wordt vergoed, een gemeentelijke subsidie krijgen.

De kosten voor kinderopvang en de peuterspeelzaal zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". De kinderopvangtoeslag die de betreffende huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten. Ook als de gemeente de peuteropvang subsidieert is dit op deze manier in de begrotingen verwerkt.

3.2.9 Individuele bijzondere bijstand

De gemeente Aalten verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Bij een inkomen boven bijstandsniveau wordt 25 procent van het meerinkomen als draagkracht aangemerkt. Het vermogen mag niet hoger zijn dan het wettelijk vrij te laten vermogen conform de Participatiewet.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie. Uitzondering zijn de huishoudtypen met een zorgvraag. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen (zie ook paragraaf 3.3). Indien voor een of meer van deze voorzieningen individuele bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting. Daarnaast kent de gemeente Aalten bijzondere bijstand voor zorgkosten. Ook deze mogelijkheid wordt meegenomen bij de huishoudens met een zorgvraag.

3.3 Huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek worden tevens twee huishoudens met een zorgvraag onderzocht:

- Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een zorgvraag;
- Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag.

Hieronder wordt eerst dieper ingegaan op de regelingen van de gemeente Aalten voor huishoudens met een zorgvraag. Daarna wordt het profiel van deze huishoudtypen nader omschreven en wordt bekeken wat het effect hiervan is op de maandbegroting van deze huishoudens.

3.3.1 Collectieve zorgverzekering

Zoals in paragraaf 3.2.2 staat beschreven, kent de gemeente Aalten een uitgebreide collectieve zorgverzekering waar huishoudens met extra zorgkosten veel profijt van kunnen hebben.

3.3.2 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zorgt ervoor dat mensen met een handicap, chronisch zieken en ouderen een zo normaal mogelijk dagelijks leven kunnen leiden. De gemeente bekijkt of hulp nodig is en waarmee iemand het beste is geholpen. Iedere gemeente regelt dit op zijn eigen manier.

Naast algemene taken, zoals het vergroten van de leefbaarheid in de gemeente, heeft de Wmo de volgende taken:

- ondersteuning van mensen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking zodat zij mee kunnen doen aan de samenleving, bijvoorbeeld begeleiding, zinvolle daginvulling, huishoudelijke verzorging, woningaanpassing, vervoer of een rolstoel;
- ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, bijvoorbeeld door trainingen, of ondersteuning in geval de mantelzorger ziek is.

3.3.3 Bijzondere bijstand zorgkosten

Naast de individuele bijzondere bijstand, kent de gemeente Aalten bijzondere bijstand voor zorgkosten. Vanuit deze regeling kunnen bijzondere zorgkosten worden vergoed, zoals de eigen bijdrage CAK en reiskosten van en naar de specialist. Ook het eigen risico kan (gedeeltelijk) worden vergoed.

Anders dan bij de individuele bijzondere bijstand, wordt hier draagkracht berekend vanaf een inkomen boven 120 procent van de geldende bijstandsnorm. De vermogenstoets is van toepassing, maar vermogen in de eigen bewoonde woning wordt buiten beschouwing gelaten.

3.3.4. Uitgangspunten huishoudens met zorgvraag

Om de begrotingen voor huishoudens met een zorgvraag op te stellen, moeten zogenoemde zorgprofielen worden opgesteld. Dan kan bepaald worden wat voor deze huishoudens de extra kosten zijn, en welke vergoedingen daar tegenover staan. De profielen zijn opgesteld door het Nibud, in samenspraak met Ieder(In)¹.

Het profiel voor de huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd ziet er als volgt uit:

- Stofwisselingsziekte
- Longproblemen
- Hoog medicijngebruik (deels eigen bijdrage voor betalen)
- Rolstoelgebonden
- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging
- Gebruik belbus / collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, verhoogde wc)
- Personenalarmering

Voor het huishouden vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd geldt het volgende zorgprofiel:

- Herstellende van herseninfarct
- Hartklachten
- Natriumbeperkt dieet
- Bril
- Gehoorapparaat
- Rollator
- Hoog medicijngebruik (deels eigen bijdrage voor betalen)
- Lichte vorm van incontinentie
- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging
- Gebruik belbus/collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, verhoogde wc)
- Personenalarmering

¹ Ieder(In) is een vereniging die zich voornamelijk bezighoudt met de belangenbehartiging van chronisch zieken en gehandicapten (de voormalige CG-Raad).

Gezien het bovenstaande, zal de begroting van de huishoudens met een zorgvraag op diverse punten afwijken van de standaardbegrotingen:

- De huishoudelijke hulp is in de gemeente Aalten een maatwerk-voorziening. Voor de maatwerkvoorziening geldt een inkomensafhankelijke eigen bijdrage via het CAK.
De eigen bijdrage is afhankelijk van het bijdrageplichtige inkomen, leeftijd en huwelijkse staat. De minimale eigen bijdrage bedraagt 17,60 euro per vier weken (19,06 euro per maand). De groep gehuwden/samenwonenden onder de pensioengerechtigde leeftijd vormt hierbij een uitzondering, voor deze groep is het minimale bedrag vanaf 2017 nul euro.
In de gemeente Aalten kan de eigen bijdrage CAK vergoed worden vanuit de bijzondere bijstand zorgkosten. In de begrotingen komen er daarom geen kosten bij voor de huishoudelijke hulp.
- De persoonlijke verzorging en verpleging vallen in het basispakket van de zorgverzekering. Hiervoor komen er dus geen extra kosten bij.
- De maaltijdvoorziening zorgt voor meerkosten ten opzichte van de situatie waarin de warme maaltijd zelf wordt bereid. De maaltijdvoorziening (maaltijdservice) in de gemeente Aalten wordt niet specifiek vanuit Wmo bekostigd. Maaltijdbereiding is wel een indicatievorm die wel vanuit de Wmo kan worden geïndiceerd.
Wanneer inwoners afhankelijk zijn van een maaltijdvoorziening kan bijzondere bijstand worden verstrekt van maximaal 2,90 euro per maaltijd. Bij de berekening van de bijzondere bijstand wordt rekening gehouden met draagkracht (vanaf 120 procent).
We gaan er in deze rapportage van uit dat de kosten van maaltijd niet meer bedragen dan de kosten voor een zelf bereide maaltijd (volgens de Nibud prijzengids) plus 2,90 euro. Dat betekent dat er in de begrotingen geen extra kosten zijn opgenomen voor de maaltijdvoorziening.
- Het huishouden met een zorgvraag maakt gebruik van collectief vraagafhankelijk vervoer. In de gemeente Aalten geldt een opstaptarief van 0,89 euro plus een bedrag per kilometer van 0,15 euro. Op werkdagen tussen 6.00 uur en 9.00 uur geldt een aangepast (spits)tarief, te weten een opstaptarief van 1,45 euro plus een bedrag van 0,23 euro per kilometer. Dit tarief geldt tot maximaal 20 kilometer. Boven deze afstand geldt een tarief van 1,50 euro per kilometer tot een maximum van 40 kilometer, de maximale afstand die men met ZOOV kan afleggen.
In de begrotingen wordt gerekend met vier ritten per maand van tien kilometer enkele reis. Bij twee van de vier ritten wordt de heenreis gemaakt in de spits. In totaal komt dit neer op een bedrag van 21,84 euro per maand. Verder gaan we ervan uit dat er geen gebruik wordt gemaakt van de fiets; deze kosten (8,42 euro per maand) zijn daarom uit de begroting gehaald.
De extra vervoerskosten zijn opgenomen onder de post "vervoer".
- Voor de extra waskosten in verband met incontinentie gaan we uit van twee keer per week extra wassen, wat neerkomt op 8,25 euro per maand. Voor

deze kosten is in de gemeente Aalten bijzonder bijstand mogelijk op basis van medische advisering. Bij inkomens boven 120 procent van de bijstandsnorm wordt draagkracht berekend. Omdat in deze rapportage geen inkomens boven 120 procent worden doorgerekend, komen er in de begrotingen geen kosten bij voor waskosten.

- Voor de extra kosten van medicijnen rekenen we 200 euro op jaarbasis. Dit bedrag is door het Nibud en Ieder(in) vastgesteld in eerder onderzoek.² In de gemeente Aalten wordt de eigen bijdrage van noodzakelijke medicijnen vergoed. Deze medicijnen moeten voorgeschreven zijn en zonder recept niet verkrijgbaar.
Van het bovenstaande wordt in deze rapportage uitgegaan. Er komen daarom in de begrotingen geen kosten bij voor de eigen bijdrage aan medicijnen.
- De kosten voor een woningaanpassing (drempels weg, verhoogde wc), die vanuit de Wmo wordt toegekend, worden doorgegeven aan het CAK voor de inning van de eigen bijdrage. Het CAK berekent aan de hand van het inkomen en vermogen wat dan de eigen bijdrage wordt en de periode waarover men moet betalen.
Zoals al aangegeven bij de huishoudelijke hulp, wordt in de gemeente Aalten de bijdrage CAK vergoed via de bijzondere bijstand zorgkosten. Er komen in de begroting dus geen extra kosten bij.
- De kosten voor de personenalarmering worden in de gemeente Aalten niet vergoed via de collectieve zorgverzekering. Wel is bijzondere bijstand mogelijk tot een bedrag van 10 euro per maand. De overige kosten worden door de gebruiker zelf betaald.
Een gemiddeld bedrag voor personenalarmering is 25 euro per maand. Er blijft dus een eigen bijdrage van 15 euro. Dit bedrag is opgenomen onder de post "eigen bijdragen/ betalingen zorg".

De bovenstaande kosten en bijbehorende vergoedingen hebben betrekking op de zorgprofielen die als uitgangspunt voor deze minima-effectrapportage zijn gekozen. Uiteraard zal het zorgprofiel per individu verschillend zijn en daarmee zullen er dus ook verschillende kosten zijn.

² Koopkrachtberekeningen voor huishoudens met extra zorgkosten naar aanleiding van de Miljoenennota 2012, <http://www.nibud.nl/beroepsmatig/1146-2/>

4 Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van het onderzoek. Eerst komen de verschillen tussen de huishoudtypen in de gemeente Aalten aan bod. Vervolgens worden de verschillende inkomensniveaus met elkaar vergeleken.

Een en ander wordt schematisch weergegeven in tabel 1. Deze tabel geeft een overzicht van de bestedingsruimte die de onderzochte huishoudtypen hebben, nadat zij (a) de uitgaven uit alleen het basispakket hebben gedaan en (b) als alle uitgaven uit zowel het basispakket en het restpakket zijn gedaan. In de laatste twee kolommen wordt het saldo weergegeven van huishoudens die in aanmerking komen voor de individuele inkomensvoetingsbijstand.

Een negatief saldo op de maandbegroting is in rood weergegeven. Indien een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte (de zogenoemde armoedeval) dan is dit bij het betreffende inkomensniveau aangegeven met een pijltje. Een grijs pijltje betekent een armoedeval ten opzichte van het voorliggende inkomensniveau; bij een rode pijl is er sprake van een armoedeval ten opzichte van bijstandsniveau.

4.1 Huishoudsamenstelling

4.1.1 Vóór invulling van het restpakket

Uit de tweede kolom ('saldo na basispakket') blijkt dat alle onderzochte huishoudens voldoende inkomsten hebben om de noodzakelijke uitgaven uit het basispakket te betalen.

4.1.2 Na invulling van het restpakket

Wanneer ook naar de bestedingen in het restpakket wordt gekeken, krijgen een aantal huishoudentypen met tekorten op hun maandbegroting te maken:

- Alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd kunnen bij een inkomen op bijstandsniveau en bij een inkomen op 110 procent van de norm het basispakket inclusief het restpakket niet bekostigen. Dit geldt ook voor de alleenstaande met een zorgvraag.
- Het eenoudergezin met twee oudere kinderen komt op bijstandsniveau 14 euro te kort om de uitgaven uit zowel het basispakket als het restpakket te bekostigen.
- Het paar met oudere kinderen kan op geen van de onderzochte inkomensniveaus zowel het basispakket als het restpakket bekostigen.

Tabel 1. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand

a. Alleenstaande			Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		
100%	€ 41	€ -55	€ 74	€ -22		
110%	€ 139	€ -22	€ 172	€ 11		
120%	€ 220	€ 54	€ 220	€ 54		
b. Alleenstaande oudere			Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		
100%	€ 219	€ 123	€ 235	€ 140		
110%	€ 271	€ 132	€ 288	€ 149		
120%	€ 362	€ 218	€ 362	€ 218		
c. eenoudergezin met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar			Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		
100%	€ 340	€ 205	€ 381	€ 247		
110%	€ 491	€ 286	€ 533	€ 327		
120%	€ 584	€ 378	€ 584	€ 378		
d. eenoudergezin met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar			Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		
100%	€ 171	€ -14	€ 212	€ 28		
110%	€ 271	€ 20	€ 312	€ 62		
120%	€ 330	€ 75	€ 330	€ 75		
e. paar met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar			Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		
100%	€ 183	€ 5	€ 230	€ 52		
110%	€ 325	€ 82	€ 372	€ 129		
120%	€ 349	€ 101	€ 349 ↓	€ 101 ↓		
f. paar met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar			Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		
100%	€ 34	€ -193	€ 82	€ -146		
110%	€ 160	€ -135	€ 207	€ -88		
120%	€ 200	€ -98	€ 200 ↓	€ -98 ↓		
g. Alleenstaande onder de AOW-leeftijd met zorgvraag			Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		
100%	€ 12	€ -83	€ 45	€ -50		
110%	€ 111	€ -51	€ 144	€ -18		
120%	€ 192	€ 25	€ 192	€ 25		
h. Alleenstaande oudere met zorgvraag			Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		
100%	€ 190	€ 95	€ 207	€ 111		
110%	€ 243	€ 104	€ 260	€ 120		
120%	€ 334	€ 190	€ 334	€ 190		

a. Alleenstaande

In Aalten heeft een alleenstaande met een bijstandsuitkering na invulling van het restpakket een tekort van 55 euro. Op 110 procent van de norm is er een tekort van 22 euro en op 120 procent wordt het saldo positief en is er 54 euro vrij te besteden over.

Alleenstaanden kunnen hun kosten niet delen met anderen en hebben dus niet de schaalvoordelen waar (eenouder)gezinnen wel van profiteren. Nadat alle noodzakelijke uitgaven uit het basispakket zijn bekostigd, houden zij bij een inkomen op bijstandsniveau te weinig inkomen over voor sociale participatie.

b. Alleenstaande oudere

Alleenstaanden boven de AOW-gerechtigde leeftijd hebben voldoende bestedingsruimte om alle uitgaven uit zowel het basis- als het restpakket te betalen. Zij houden, na invulling van het restpakket, 123 euro over om vrij te besteden als zij alleen een AOW-uitkering hebben. Het maandelijkse AOW-bedrag is hoger dan de bijstand waardoor deze huishoudens meer bestedingsruimte hebben.

c. Eenoudergezin met jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Ook het eenoudergezin met twee jonge kinderen heeft voldoende inkomsten om naast de uitgaven uit het basispakket, de uitgaven uit het restpakket te kunnen bekostigen. Op bijstandsniveau houdt dit gezin 205 euro vrij te besteden over, op 110 procent 286 euro en op 120 procent zelfs 378 euro.

d. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het eenoudergezin met oudere kinderen heeft op bijstandsniveau onvoldoende inkomsten om zowel de uitgaven uit het basispakket als de uitgaven uit het restpakket te bekostigen; op 110 en 120 procent lukt dit wel. De bestedingsruimte ligt wel lager dan die van eenoudergezinnen met jonge kinderen: op 110 procent is er een vrije bestedingsruimte van 20 euro en op 120 procent is er 75 euro vrij te besteden.

Dat eenoudergezinnen met oudere kinderen minder bestedingsruimte hebben dan eenoudergezinnen met jonge kinderen, heeft te maken met het feit dat de kosten voor oudere kinderen over het algemeen hoger zijn dan voor jonge kinderen. Dit geldt bijvoorbeeld voor voeding, kleding, schoolkosten en zakgeld. De hogere kinderbijslag en het kindgebonden budget voor deze leeftijd kunnen dit verschil niet compenseren.

e. Paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het paar met twee jonge kinderen heeft op alle inkomensniveaus voldoende ruimte om zowel het basispakket als het restpakket te bekostigen. Op bijstandsniveau is er 5 euro vrij te besteden, op 110 procent is er 82 euro vrije bestedingsruimte en op 120 procent is dit 101 euro.

f. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het paar met oudere kinderen kan op geen van de onderzochte inkomensniveaus de uitgaven uit het zowel het basispakket als het restpakket bekostigen. Op bijstandsniveau is er een tekort van 193 euro per maand. Op 110 procent van de norm komt dit huishouden 135 euro te kort en op 120 procent is er een tekort van 98 euro per maand.

Een belangrijke oorzaak van dit tekort ligt in het feit dat een echtpaar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. De hogere bijstandsnorm voor een echtpaar is veelal niet voldoende om deze extra kosten op te vangen. Hier bovenop komen de kosten voor twee oudere kinderen die, zoals hierboven al is aangegeven, hoger liggen dan de uitgaven voor jonge kinderen. Deze combinatie maakt dit huishoudtype financieel zeer kwetsbaar.

g. Alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een zorgvraag

De begroting van huishoudens met een zorgvraag wijkt op diverse punten af van de standaardbegrotingen, waardoor andere saldi resulteren. Op bijstandsniveau heeft de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag te maken met een tekort van 83 euro. Ook op 110 procent is er een tekort (van 51 euro). Op 120 procent wordt het saldo positief.

h. Alleenstaande oudere met een zorgvraag

De alleenstaande oudere met een zorgvraag heeft niet met tekorten op de begroting te maken. Vergeleken met de alleenstaande oudere zonder zorgkosten houdt dit huishouden maandelijks 28 euro per maand minder over. Dit komt door de extra vervoerskosten van 13 euro en de kosten van de personenalarmering van 15 euro. Ondanks dat blijft het saldo voor de alleenstaande oudere met extra zorgkosten op alle onderzochte inkomensniveaus positief.

4.2 Inkomensniveau

Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorgerekend. Naast het minimuminkomen zijn inkomens op 110 en 120 procent van het netto minimuminkomen gespecificeerd.

Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen. In dat geval is sprake van een armoedeval. Deze situatie ontstaat vaak wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen rechten op diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen.

4.2.1 Vóór invulling van het restpakket

Na invulling van het basispakket (en vóór invulling van het restpakket) hebben alle onderzochte huishoudtypen meer bestedingsruimte naarmate hun inkomen toeneemt.

4.2.2 Na invulling van het restpakket

Ook na invulling van het restpakket zijn er geen armoedevallen zichtbaar, naarmate het netto inkomen stijgt, neemt ook de bestedingsruimte toe.

4.3 Individuele inkomenstoelage

Huishoudens tot de AOW-gerechtigde leeftijd, die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen, kunnen in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoelage (IIT). Voor huishoudens boven de AOW-leeftijd kent de gemeente Aalten de Regeling pensioengerechtigden.

In tabel 1 staan in de laatste twee kolommen de saldi van de inkomsten min de uitgaven uitgewerkt waarbij ook rekening is gehouden met de IIT en de Regeling pensioengerechtigden.

Uit de tabel valt af te lezen dat een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een bijstandsuitkering inclusief IIT, maandelijks 74 euro overhoudt nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan. Als ook alle uitgaven uit het restpakket zijn gedaan is er een tekort van 22 euro. Ter vergelijking: het tekort van een alleenstaande die niet in aanmerking komt voor IIT bedraagt 55 euro.

Het tekort dat een alleenstaande heeft bij een inkomen van 110 procent van de norm (van 22 euro) verdwijnt als deze alleenstaande in aanmerking komt voor de IIT. De alleenstaande heeft dan een vrije bestedingsruimte van 11 euro over.

Het eenoudergezin met oudere kinderen heeft, na invulling van zowel het basispakket als het restpakket, op bijstandsniveau een tekort van 14 euro. Dit tekort slaat om in een positief saldo als dit huishouden IIT ontvangt.

Bij paren met (jonge en oudere) kinderen, die in aanmerking komen voor IIT, wordt een armoedeval zichtbaar op 120 procent van de norm. Anders gezegd, deze huishoudens met een inkomen op 110 procent plus IIT, houden meer over dan dezelfde huishoudens met een inkomen op 120 procent van de norm, waar geen recht is op IIT. Deze armoedeval treedt al op na bekostiging van het basispakket.

5 Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Aalten.

5.1 Algemeen

De pakketten waarop de basisbedragen zijn gebaseerd zijn sober maar voldoende. De inhoud en de prijzen worden jaarlijks zorgvuldig aangepast door het Nibud³ en zijn ook gevalideerd door panels van consumenten⁴. Dit wil echter niet zeggen dat ieder huishouden hieraan voldoende heeft of dat ieder huishouden rond kan komen. Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van inventaris. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er niet nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen, voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of begeleiding te organiseren. Het Nibud, en ook andere (lokale) organisaties, hebben hiervoor een uitgebreid aanbod.

In de berekeningen is ervan uitgegaan dat alle aanspraken op landelijke en lokale regelingen zijn aangevraagd. Dat is echter niet voor ieder huishouden een vanzelfsprekendheid⁵. De gemeente kan het gebruik van lokale regelingen stimuleren door hieraan publiciteit te geven en de toegang tot deze regelingen te vereenvoudigen. Ook voorlichting door intermediairs is vaak doeltreffend.

Om het niet-gebruik te verminderen, kan de gemeente Aalten ook de wijkteams inzetten. De wijkteams bestaan uit professionals met een verschillende achtergrond en expertise. In hun gesprekken met inwoners blijken wijkteams veel te maken te hebben met financiële problemen van burgers. Om de kwaliteit van de hulpverlening te waarborgen is het wenselijk dat de professionals binnen de wijkteams op de hoogte zijn van alle inkomensondersteunende maatregelen die de gemeente te bieden heeft. Daarbij is het belangrijk dat de wijkteams huishoudens bekend maken met de regelingen en ook aangeven hoe huishoudens regelingen kunnen aanvragen.

Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat de energielasten sterk op de begroting van minima drukken, zeker als ze in een meer energie-onzuinige woning wonen. En mogelijk dat deze kosten hoger worden door de toekomstige energietransitie. Juist voor de huishoudens in een energie-onzuinige woning kan een besparing op deze energiekosten positief bijdragen aan de bestedingsruimte.

³ Zie Nibud Budgethandboek en Prijzengids, jaarlijkse uitgaven.

⁴ Hoff, S. et. al. (2009). *Genoeg om van te leven, Focusgroepen in discussie over de minimale kosten van levensonderhoud*. Den Haag: SCP/Nibud. Te downloaden op de websites van het Nibud of SCP.

⁵ Zie bijvoorbeeld Tempelman, C., Houkes, A. Prins, J. (2011). *Niet-gebruik inkomensondersteunende maatregelen*, Amsterdam: SEO. Te downloaden op www.overheid.nl.

Huishoudens met een laag inkomen zouden hulp van energieadviseurs of gratis/ goedkope energieboxen aangeboden kunnen krijgen. Producten zoals spaarlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn, terwijl ze een snelle terugverdientijd hebben, zijn dan het meest effectief.

5.2 Regelingen

De diverse vormen van inkomensondersteuning in de gemeente Aalten hebben een positief effect op de bestedingsruimte van de inwoners. Hieronder volgt per regeling een beschrijving van dit effect.

Kwijtschelding

Om voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen en waterschapslasten in aanmerking te komen hanteren zowel de gemeente als het waterschap een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Voor beide wordt de betalingscapaciteit apart berekend. Hiermee wordt ervan uitgegaan dat het huishouden tweemaal over de betalingscapaciteit beschikt, wat uiteraard niet zo is.⁶ Zouden het waterschap en de gemeente de betalingscapaciteit slechts eenmaal inzetten, dan kan dit voor huishoudens gunstig uitpakken bij een inkomen op 110 procent. Van de huishoudtypen die in dit onderzoek zijn meegenomen, werkt een gezamenlijke berekening van de betalingscapaciteit met name gunstig uit voor het paar met oudere kinderen. Bij een inkomen van 110 procent scheelt dit zes euro per maand. Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de kwijtschelding ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. Hierdoor hebben huishoudens die gebruik maken van formele kinderopvang bij een inkomen (iets) boven de bijstandsnorm mogelijk recht op kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, terwijl zij hier voorheen, gezien hun inkomen, geen recht op hadden. De gemeente Aalten heeft deze voorziening doorgevoerd. Hierdoor kan de financiële positie van gezinnen met kinderen die gebruik maken van kinderopvang worden verbeterd.

Collectieve zorgverzekering

De gemeente Aalten biedt inwoners met een laag inkomen (tot en met een inkomen van 110 procent van de geldende bijstandsnorm) een collectieve zorgverzekering aan. Het gaat om de basisverzekering plus een aanvullend pakket waarin ook de tandartskosten worden meegenomen.

Deelnemers zijn met deze verzekering uitgebreider verzekerd dan huishoudens met een gemiddelde verzekering. Door deze uitgebreide verzekering zal het beroep op de bijzondere bijstand lager zijn, wat gunstig uitpakt voor de (uitvoerings)kosten van de gemeente. Ook deelnemers aan de collectieve verzekering zijn beter af: zij krijgen een uitgebreid pakket aan medische kosten vergoed. Het Nibud adviseert de gemeente de collectieve zorgverzekering actief te promoten zodat iedereen die er recht op heeft van dit dekkingsvoordeel gebruik kan maken en minder aanspraak hoeft te maken op de bijzondere bijstand.

⁶ Een voorbeeld ter toelichting: Stel, een huishouden heeft een betalingscapaciteit van 10 euro per maand, dan moet 80 procent van die 10 euro (dus 8 euro) aangewend worden voor de gemeentelijke heffingen, de rest wordt kwijtgescholden. Als nu zowel de gemeente als het waterschap de betalingscapaciteit in rekening brengen, dan betaalt het betreffende huishouden dus 16 euro per maand (8 euro aan de gemeente en 8 euro aan het waterschap), terwijl de capaciteit maar 8 euro is.

Als de gemeente en het waterschap de betalingscapaciteit gezamenlijk berekenen wordt die 8 euro maar 1 keer ingezet.

Huishoudens met een inkomen (vlak) boven de gehanteerde inkomensgrens zullen er wellicht voor kiezen om een goedkopere, minder uitgebreide verzekering af te sluiten. Hetzelfde geldt voor huishoudens die weinig zorgkosten verwachten. Zijn er het betreffende jaar toch hoge zorgkosten, dan worden deze waarschijnlijk niet via de bijzondere bijstand vergoed. Hierdoor kunnen deze huishoudens (onverwacht) voor hoge kosten komen te staan. Het Nibud adviseert om de betreffende huishoudens hier goed over voor te lichten.

Steeds vaker ontvangen belangengroeperingen signalen dat huishoudens zorg mijden, zodat zij hun eigen risico niet hoeven aan te spreken. Dit is een onwenselijke situatie. Sommige gemeenten bieden zorgpakketten aan, waarbij het eigen risico is afgekocht. Deze pakketten zijn weliswaar duurder, maar huishoudens die het volledig eigen risico moeten aanspreken, zijn onder aan de streep vaak goedkoper uit. Wanneer de gemeente zowel pakketten met als zonder afgekocht eigen risico aanbiedt, ontstaat een soort zelfregulerend systeem, waarbij juist de huishoudens die veel zorg (denken) nodig (te) hebben, zullen kiezen voor een pakket met afgekocht eigen risico.

Het Nibud adviseert de gemeente om in de onderhandelingen met de zorgverzekeraar(s) de mogelijkheden te bespreken om een pakket aan te bieden waarbij het eigen risico kan worden herverzekerd.

Overigens bestaat in de gemeente Aalten de mogelijkheid om een deel van het eigen risico vergoed te krijgen. Het verplichte eigen risico bedraagt 385 euro per jaar. De eerste 100 euro betaalt de inwoner zelf. Van de resterende 285 euro kan de inwoner met een inkomen tot max 120 procent van het sociaal minimum 50 procent van de gemeente vergoed krijgen. De maximale vergoeding bedraagt 142,50 euro per jaar.

Meedoenregeling

Met de Meedoenregeling creëert de gemeente Aalten extra ruimte op de begroting voor deelname aan sportieve, maatschappelijke en culturele activiteiten. Dit heeft een positief effect op de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen. Omdat de bijdrage wordt verstrekt per persoon en niet per huishouden, werkt dit ook gunstig door in de begroting van grotere huishoudens. Met name paren, die met een bijstandsnorm de kosten van twee volwassenen moeten dragen, hebben veel baat bij een bijdrage voor elke volwassene binnen het huishouden. Het Nibud raadt daarom aan de ondersteuning voor deze groep op deze wijze te continueren.

Wat wel opvalt is dat de hoogte van de bijdrage voor jonge en oudere kinderen gelijk is en dat volwassenen een lagere bijdrage krijgen, terwijl de kosten voor volwassenen vaak hoger liggen dan voor (jonge) kinderen. De gemeente Aalten zou kunnen onderzoeken of het mogelijk is de bijdrage aan iedere volwassene te verhogen. Daarnaast zou de gemeente de bijdrage aan kinderen kunnen differentiëren naar leeftijd, bijvoorbeeld 150 euro voor jonge kinderen (tot 12 jaar) en 250 euro voor oudere kinderen. Een dergelijke uitsplitsing van de bijdragen ziet het Nibud bij meer gemeenten.

Jeugdportfonds

De gemeente Aalten heeft afspraken gemaakt met het Jeugdportfonds. Via deze organisatie kunnen huishoudens met schoolgaande kinderen in aanmerking komen voor een bijdrage voor sport en cultuur. De bijdrage bedraagt maximaal 200 euro per jaar. Hiermee creëert de gemeente extra ruimte op de begroting om deel te nemen aan de samenleving. Dit heeft een positief effect op de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen. Omdat de bijdrage voor activiteiten wordt verstrekt per kind en niet

per huishouden, werkt dit ook gunstig door in de begroting van grotere gezinnen met twee of meer kinderen.

De regeling is bedoeld voor kinderen tot 18 jaar oud. Het maximale bedrag dat vergoed kan worden is voor jonge en oudere kinderen gelijk. Zoals hierboven is aangegeven hebben oudere kinderen doorgaans met hogere kosten te maken. Zo is de contributie voor sportverenigingen over het algemeen hoger voor kinderen vanaf 12 jaar. In de begrotingen wordt gerekend met een contributie van 11,50 euro per maand voor kinderen tot 12 jaar en 17 euro per maand voor kinderen vanaf 12 jaar. Ook hier zou de gemeente de maximale vergoeding kunnen differentiëren, naar 150 euro voor kinderen op het basisonderwijs en 250 euro voor kinderen op het voortgezet onderwijs.

Kindpakket

Gezinnen met kinderen en een inkomen tot 120 procent van de geldende bijstandsnorm, kunnen een vergoeding krijgen voor schoolgerelateerde kosten, tot een bedrag van 300 euro per schooljaar. Omdat met name gezinnen met (oudere) kinderen te maken krijgen met hogere kosten, raadt het Nibud aan de ondersteuning van deze doelgroep op deze wijze te continueren.

Ook hier valt op dat het maximale bedrag dat vergoed kan worden voor jonge en oudere kinderen gelijk is, terwijl oudere kinderen met hogere (school)kosten te maken hebben. In de Nibudbegrotingen is voor kinderen op de basisschool een bedrag van vijf euro per maand opgenomen voor schoolgerelateerde kosten, terwijl de kosten voor het voortgezet onderwijs op 30 euro (onderbouw) tot 42 euro (bovenbouw) uitkomen. Daarom zijn voor kinderen op het basisonderwijs alleen de onderwijskosten van vijf euro per maand op de begroting in mindering gebracht: we gaan er van uit dat de vergoeding van de gemeente niet hoger is dan de daadwerkelijke kosten.

Omdat in de praktijk de kosten voor school en voor recreatie kunnen fluctueren, zou de gemeente kunnen overwegen om te werken met één budget voor zowel schoolkosten als participatie. In een dergelijke situatie zijn huishoudens vrij in de keuze in welke mate zij de tegemoetkoming willen besteden aan schoolkosten en in welke mate aan sport- en culturele activiteiten. Zo kunnen zij in een jaar waar ze meer kosten hebben aan schoolactiviteiten een groter deel besteden aan schoolkosten en minder aan participatieactiviteiten. In een ander jaar kunnen daarin andere keuzes worden gemaakt, afhankelijk van de situatie.

Behalve dat een ongedeeld budget de bestedingsvrijheid vergroot, kan dit ook het niet-gebruik tegengaan. Teveel verschillende losse regelingen kan het voor inwoners onoverzichtelijk maken, met als ongewenst effect dat een groep huishoudens onterecht geen gebruik maakt van de mogelijkheden die er zijn. Bij de overstap naar een ongedeeld budget zou tevens de differentiatie naar leeftijd kunnen worden doorgevoerd.

Kinderopvang/ Peuteropvang

De eigen bijdrage voor de kinderopvang wordt door de gemeente Aalten voor bepaalde specifieke doelgroepen vergoed. Voor het overige is voor huishoudens met een inkomen dat past binnen de regels van het minimabeleid, geen vergoeding mogelijk. De kosten van kinderopvang drukken dus op de begroting van (alleenstaande) ouders met een beperkt arbeidsinkomen. Anderzijds is sinds 1 januari 2016 de kinderopvangtoeslag omhoog gegaan. Bovendien zijn eenoudergezinnen met een inkomen vanaf 110 procent van de geldende bijstandsnorm er sinds 2015 fors op vooruit gegaan. Door de alleenstaande-ouderkop op het kindgebonden budget worden alleenstaande ouders gestimuleerd om aan het werk te gaan en te blijven.

Alleenstaande ouders zonder werk profiteren niet direct van de alleenstaande-ouderkop, omdat voor hen de bijstandsnorm is verlaagd van 90 procent naar 70 procent van de gehuwdennorm. Echter, zij zullen ook geen gebruik maken van de van de kinderopvang, maar van de peuteropvang. Dit geldt ook voor paren; we gaan ervan uit dat als een van de partners werkt de ander op de kinderen past.

De peuteropvang valt per 1 januari onder de kinderopvang. Hierdoor is er recht op kinderopvangtoeslag (vanuit het Rijk) voor de peuteropvang. Dit geldt echter alleen wanneer er inkomen is uit werk en in geval van paren wanneer beide ouders werken. Is dat niet het geval (een alleenstaande ouder zonder werk of een paar waar slechts een van de partners werkt), dan kan gebruik worden gemaakt van een gemeentelijke subsidieregeling voor reguliere peuteropvang. Deze is beperkt tot peuters in de leeftijd van 2 tot 4 jaar, voor de opvang van maximaal 6 uren per week over maximaal 40 weken per jaar (vergelijkbaar met de oude peuterspeelzaal). Op basis van deze regeling kunnen ouders voor het deel dat anders door de belastingdienst via de toeslag wordt vergoed, een gemeentelijke subsidie krijgen.

Het Nibud adviseert de gemeente om de huidige situatie in stand te houden.

Individuele inkomenstoelage

In de gemeente Aalten kunnen huishoudens onder de AOW- gerechtigde leeftijd, die gedurende 36 maanden een inkomen ontvangen van maximaal 110 procent van de geldende bijstandsnorm, in aanmerking komen voor een individuele inkomenstoelage. Voor ouderen is er een soortgelijke regeling, de Regeling pensioengerechtigden.

De tegemoetkoming heeft een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen. Huishoudens met een laag inkomen en zeker de huishoudens die niet alle uitgaven uit het basispakket en restpakket kunnen bekostigen (zie tabel 1), zullen als eerste bezuinigen op de reserveringsuitgaven, omdat deze niet elke maand terugkomen. Dit is een onwenselijke situatie; wanneer dit huishouden dan plotseling voor een grote uitgave komt te staan, zal het schulden moeten gaan maken. Het Nibud adviseert daarom om de regeling in stand te houden.

Een neveneffect van de individuele inkomenstoelage is dat paren met kinderen, die in aanmerking komen voor IIT, te maken krijgen met een armoedeval op 120 procent van de norm. Anders gezegd, deze huishoudens met een inkomen op 110 procent plus IIT, houden meer over dan dezelfde huishoudens met een inkomen op 120 procent van de norm, waar geen recht is op IIT.

Anderzijds hebben paren met oudere kinderen op alle onderzochte inkomensniveaus te maken met een tekort op hun maandbegroting; de extra bijdrage in de vorm van individuele inkomenstoelage is voor deze huishoudens dus meer dan welkom.

Personen vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen kunnen in aanmerking komen voor de Regeling Pensioengerechtigden. Echter, de AOW-gerechtigde huishoudens hebben niet met tekorten op de begroting te maken. In die zin zou de regeling als overbodig kunnen worden beschouwd.

Hier staat tegenover dat ouderen een steeds groter deel van hun zorgkosten zelf moeten gaan betalen en dat zij meestal niet in staat zijn hun inkomen nog te verhogen. Het Nibud adviseert de gemeente hier in mogelijk toekomstig beleid rekening mee te houden.

5.3 Huishoudens

Paren met oudere kinderen

Paren met oudere kinderen kunnen op geen van de onderzochte inkomensniveaus het basis- en restpakket bekostigen.

De belangrijkste oorzaak van dit tekort ligt in het feit dat paren de kosten voor twee volwassenen moeten dragen. Ter vergelijking, een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen ongeveer neerkomt op 90 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering.

Paren met kinderen hebben met nog hogere kosten te maken. Met name oudere kinderen drukken sterk op de begroting. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen.

Bovengenoemde factoren vinden hun oorsprong in het Rijksbeleid. Gemeenten kunnen via het eigen beleid trachten de gevolgen hiervan te repareren. De gemeente Aalten heeft al een aantal goede beleidskeuzes gemaakt om de bestedingsruimte voor paren met kinderen te verruimen, zoals de Meedoenregeling, het Jeugdsportfonds en het Kindpakket. Desondanks blijven er flinke tekorten bestaan.

Het Nibud adviseert de ondersteuning voor deze doelgroep voort te zetten en het bestaan van inkomensondersteunende regelingen voor gezinnen met (oudere) kinderen actief onder de aandacht te brengen.

Ook verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand (niet in dit onderzoek meegenomen) kunnen dergelijke gezinnen helpen om hun tekorten beperken. In dit laatste geval kunnen alleen noodzakelijke bijzondere kosten vergoed worden, maar het is zeker de moeite waard om dit extra onder de aandacht te brengen.

Ten slotte zou de gemeente Aalten de mogelijkheid kunnen onderzoeken om de vergoeding vanuit de Meedoenregeling voor volwassenen te verhogen. De kosten voor sociale participatie van volwassenen liggen vaak hoger dan voor (jonge) kinderen, maar het budget is lager. Het positieve effect van een verhoging van het budget voor volwassenen telt voor paren dubbel, wat dus extra gunstig uitpakt voor de begroting.

Dat paren (en met name paren met oudere kinderen) met grote tekorten te maken hebben, ziet het Nibud ook bij andere gemeenten en het blijkt ook uit onze landelijke koopkrachtberekeningen. Inzetten op de begeleiding naar werk van tenminste een van beide partners lijkt de eerste stap op weg uit de armoede. Bovendien blijkt een klein baantje van de andere partner veel meer op te leveren dan alleen het maandelijks bruto inkomen: fiscaal houdt een stel meer over als beide partners parttime werken dan als één persoon fulltime werkt.⁷

Een aandachtspunt bij de begeleiding naar werk is wel dat er bij een (parttime) baan door huishoudens kosten gemaakt worden voor woon-werkverkeer. Deze kosten zijn in de

⁷ Zie hiervoor de WerkZorgberekenaar: <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/werkzorgberekenaar-helpt-keuze-meer-minder-werken/>

begrotingen opgenomen in het restpakket, vanaf een inkomensniveau van 110 procent. In de praktijk zal het regelmatig voorkomen dat deze kosten door de werkgever vergoed worden. Mocht dit niet het geval zijn, dan zou de gemeente een vergoeding kunnen verstrekken, bijvoorbeeld vanuit het re-integratie- of participatiebudget of in de vorm van bijzondere bijstand, net zolang totdat het inkomen hoog genoeg is om de extra reiskosten zelf te betalen. Op deze manier vallen de extra vervoerskosten voor de uitstroomer naar werk weg, waarmee ook eventuele tekorten op de begroting verlaagd kunnen worden. Tevens kan hiermee een eventuele armoedeval worden verkleind. Dergelijke ondersteuning is vooral noodzakelijk als ook het recht op individuele inkomenstoelage vervalt.

Echter, het blijft voor gemeenten een onmogelijke opgave om tekorten die oplopen tot ruim 200 euro per maand te compenseren. Een structurele oplossing zal, indien politiek gewenst, vanuit het Rijk moeten komen.

Een aanzet hiervoor is verleden jaar gegeven in de miljoenennota: voor de bestrijding van armoede onder kinderen wordt landelijk 100 miljoen euro uitgetrokken. Dit geld is onder meer bedoeld om schoolreisjes, sportles en muziekles voor kinderen uit arme gezinnen mogelijk te maken. Bovendien is in het huidige regeerakkoord opgenomen dat het kabinet extra middelen beschikbaar zal stellen voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede, in het bijzonder onder kinderen. Inmiddels is dit geconcretiseerd: het kabinet stelt hiervoor in de komende drie jaar 80 miljoen ter beschikking (30 miljoen in 2018 en 25 miljoen in 2019 en 2020). Het merendeel van de middelen (90 procent) zal via een decentralisatie-uitkering beschikbaar worden gesteld aan gemeenten.

Ten slotte zullen met ingang van 1 januari 2019 de kindgebonden toeslagen worden verhoogd (zie ook hoofdstuk 6).

Alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd

Alleenstaanden onder de AOW-leeftijd met een inkomen tot en met 110 procent van de geldende bijstandsnorm hebben in de gemeente Aalten te maken met een tekort als zij naast het basispakket ook het restpakket willen bekostigen. Ten opzichte van bijvoorbeeld alleenstaande ouderen hebben zij een lager inkomen (bijstand t.o.v. AOW) maar zij maken vaak vergelijkbare kosten.

Alleenstaanden met een zorgvraag hebben met nog grotere tekorten te maken.

Het tekort doet zich nog niet voor na invulling van het basispakket. Het zijn dus de kosten aan sociale participatie die het tekort veroorzaken. Het voorstel hierboven, om de vergoeding voor sociale participatie voor volwassenen te verhogen, werkt ook gunstig door op de begroting van de alleenstaande en zal het tekort op de maandbegroting kunnen beperken.

Wanneer de gemeente deze huishoudens extra wil ondersteunen, moet eerst de vraag beantwoord worden of zij zich wil richten op de compensatie van de zorgkosten of op de financiële positie van alleenstaanden in het algemeen. Het zijn namelijk niet de zorgkosten die de tekorten veroorzaken, maar zij vergroten die tekorten wel. Het is aan de gemeentelijke politiek om te beslissen welke van bovenstaande zaken hier prioriteit moet hebben.

5.4 Armoedeval

De gemeente Aalten kent een breed pallet aan inkomensondersteunende maatregelen voor inwoners met een laag inkomen. Dat beleid kent een bepaalde inkomensgrens, waarboven er geen recht meer is op financiële ondersteuning. Vaak leidt dat ertoe dat er bij een inkomensniveau net boven die inkomensgrens zich een armoedeval voordoet. Die armoedeval verschilt per huishouden en hangt af van het gebruik van inkomensondersteuning.

In de gemeente Aalten lopen veel regelingen door tot een inkomensniveau van 120 procent. Daarom is gekeken wat er gebeurt bij een inkomensniveau van 130 procent. Een en ander is weergegeven in tabel 2.

Uit de tabel valt af te lezen dat bij de meeste huishoudtypen met kinderen nu een armoedeval optreedt bij 130 procent, behalve bij het eenoudergezin met jonge kinderen. Bij de huishoudens met kinderen vallen naast de regelingen voor volwassen ook de regelingen voor kinderen weg (Meedoenregeling voor kinderen, het Kindpakket en de bijdrage vanuit het Jeugdsportfonds).

Voor gezinnen met oudere kinderen telt dit zwaarder dan voor gezinnen met jonge kinderen. Voor jonge kinderen is de onderwijsbijdrage vanuit het Kindpakket in dit onderzoek beperkt tot 60 euro (de onderwijskosten die in de Nibud-begrotingen staan) en ook de vergoeding vanuit het Jeugdsportfonds is in dit onderzoek voor jonge kinderen lager vastgesteld dan voor oudere kinderen. Dit laatste is gedaan omdat in de begrotingen de contributie voor een sportclub is meegenomen en voor jonge kinderen is dit een lager bedrag dan voor oudere kinderen.

Voor paren zien we op een inkomensniveau van 130 procent dat niet alleen de gemeentelijke regelingen wegvallen, maar dat ook de landelijke regelingen (zorgtoeslag, huurtoeslag en kindgebonden budget) verder worden afgebouwd. Dit vergroot de armoedeval.

Uiteindelijk hebben paren met oudere kinderen een groter tekort op 130 procent dan op bijstandsniveau.

Tabel 2. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand tot 130%

a. Alleenstaande		Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 41	€ -55	€ 74	€ -22	
110%	€ 139	€ -22	€ 172	€ 11	
120%	€ 220	€ 54	€ 220	€ 54	
130%	€ 275	€ 96	€ 275	€ 96	

b. Alleenstaande oudere		Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 219	€ 123	€ 235	€ 140	
110%	€ 271	€ 132	€ 288	€ 149	
120%	€ 362	€ 218	€ 362	€ 218	
130%	€ 408	€ 251	€ 408	€ 251	

c. eenoudergezin met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar		Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 340	€ 205	€ 381	€ 247	
110%	€ 491	€ 286	€ 533	€ 327	
120%	€ 584	€ 378	€ 584	€ 378	
130%	€ 676	€ 414	€ 676	€ 414	

d. eenoudergezin met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar		Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 171	€ -14	€ 212	€ 28	
110%	€ 271	€ 20	€ 312	€ 62	
120%	€ 330	€ 75	€ 330	€ 75	
130%	€ 368	€ 33 ↓	€ 368	€ 33 ↓	

e. paar met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar		Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 183	€ 5	€ 230	€ 52	
110%	€ 325	€ 82	€ 372	€ 129	
120%	€ 349	€ 101	€ 349 ↓	€ 101 ↓	
130%	€ 343 ↓	€ 25 ↓	€ 343 ↓	€ 25 ↓	

f. paar met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar		Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 34	€ -193	€ 82	€ -146	
110%	€ 160	€ -135	€ 207	€ -88	
120%	€ 200	€ -98	€ 200 ↓	€ -98 ↓	
130%	€ 150 ↓	€ -241 ↓	€ 150 ↓	€ -241 ↓	

g. Alleenstaande onder de AOW-leeftijd met zorgvraag		Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 12	€ -83	€ 45	€ -50	
110%	€ 111	€ -51	€ 144	€ -18	
120%	€ 192	€ 25	€ 192	€ 25	
130%	€ 228	€ 49	€ 228	€ 49	

h. Alleenstaande oudere met zorgvraag		Incl. IIT/reg. pensioengerechtigden			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 190	€ 95	€ 207	€ 111	
110%	€ 243	€ 104	€ 260	€ 120	
120%	€ 334	€ 190	€ 334	€ 190	
130%	€ 347	€ 190	€ 347	€ 190	

6 Vooruitblik n.a.v. het Regeerakkoord 2017-2021

In 2017 heeft het kabinet Rutte-III zijn Regeerakkoord gepresenteerd, met daarin alle beleidsplannen voor de periode tot 2021. Het Nibud heeft in het najaar van 2017 een analyse gemaakt van de inkomens- en koopkrachtgevolgen van de plannen die het kabinet-Rutte III heeft omschreven in het Regeerakkoord⁸.

6.1 Voorgestelde maatregelen

Belangrijke voorgestelde maatregelen waar ook minima mee te maken hebben, zijn:

- De btw gaat van 6 naar 9 procent.
- Het maximale verplichte eigen risico wordt bevroren op 385 euro per jaar.
- Een aantal veranderingen in het belastingstelsel: voor de inkomstenbelasting gaat het aantal belastingschijven naar twee (in plaats van vier), de belastingtarieven veranderen en zowel de inkomensafhankelijkheid als de hoogte van de algemene heffingskorting, de arbeidskorting, de ouderenkorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting gaan veranderen.
- De inkomensgrens tot waar paren het maximale bedrag aan kindgebonden budget krijgen, wordt verhoogd.
- De kinderbijslag wordt verhoogd evenals het bedrag van het kindgebonden budget voor het tweede kind
- De zorgtoeslag wordt verhoogd.
- De harde inkomensgrens waarboven men geen recht meer heeft op huurtoeslag vervalt.
- De inkomensondersteuning voor AOW-gerechtigden wordt verlaagd.

Het gaat hierom *voorgestelde* veranderingen, die in de periode tussen 2017 en 2021 worden ingevoerd. Bovengenoemde punten zijn in 2018 nog *niet* ingevoerd. Het kan zijn dat de maatregel uiteindelijk anders wordt ingevuld dan bij het opstellen van het Regeerakkoord is bedacht.

6.2 Koopkrachtveranderingen 2017-2021

Tabel 4 geeft aan wat de verwachte verandering is in koopkracht tussen 2017 en 2021, gegeven de verwachte veranderingen in inkomen, inflatie en beleidsmaatregelen. De huishoudens die in de tabel zijn weergegeven, zijn de huishoudens die het meest overeenkomen met de huishoudens die in de minima-effectrapportage zijn onderzocht.

De veranderingen die in de tabel staan, geven de veranderingen over vier jaar weer. Als voorbeeld:

Een alleenstaande met een bruto inkomen van 30.000 euro gaat er tussen 2017 en 2021 108 euro per maand op vooruit. Dat is 5,6 procent van zijn of haar besteedbaar inkomen.

⁸ Zie voor het volledige rapport: <https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Nibud-koopkrachtberekeningen-op-basis-van-het-regeerakkoord-van-het-kabinet-Rutte-III-2017-2021.pdf>

Tabel 3: Overzicht koopkrachtverandering 2017-2021

Huishouden	Koopkrachtverandering	Koopkrachtverandering
	2017-2021 (%)	2017-2021 (euro 's per maand)
Alleenstaand, bijstand	1,6%	€ 21
Alleenstaande ouder 1 kind, bijstand	0,8%	€ 15
Alleenstaande ouder 2 kinderen, bijstand	1,2%	€ 24
Paar zonder kinderen, bijstand	1,8%	€ 33
Paar 2 kinderen, bijstand	2,0%	€ 45
Alleenstaande, werkend € 10000	4,4%	€ 43
Alleenstaande, werkend € 20000	3,3%	€ 56
Alleenstaande, werkend € 25000	4,9%	€ 85
Alleenstaande, werkend € 30000	5,6%	€ 108
Alleenstaande ouder 1 kind, werkend € 25000	2,9%	€ 74
Alleenstaande ouder 2 kinderen, werkend € 30000	3,8%	€ 107
Paar zonder kinderen, alleenverdiener € 35000	7,6%	€ 177
Paar 2 kinderen, alleenverdiener € 30000	3,6%	€ 95
Alleenstaande oudere, AOW € 0	3,0%	€ 44
Alleenstaande oudere, AOW € 5000	2,4%	€ 42
Alleenstaande oudere, AOW € 7500	9,7%	€ 166
Alleenstaande oudere, AOW € 10000	4,4%	€ 80
Ouder paar, AOW, € 0 & € 0	2,6%	€ 54
Ouder paar, AOW, € 7500 & € 0	2,4%	€ 56
Ouder paar, AOW, € 10000 & € 0	2,1%	€ 50

Het grootste deel van de huishoudens gaat er tussen 2017 en 2021 in koopkracht op vooruit. Dit geldt zeker voor alle werkende huishoudens. Dit komt doordat de loonstijging (ruim 13 procent over de komende vier jaar) hoger is dan de prijsstijging (ruim 9 procent). Werkenden profiteren bovendien van een hogere arbeidskorting en lagere belastingtarieven.

Huishoudens met een uitkering, waaronder bijstandsgerechtigden, hebben geen voordeel van de hogere arbeidskorting. Huishoudens in de bijstand hebben te maken met een koopkrachtvoortgang over de gehele periode van minder dan 2 procent.

De afbouw van het kindgebonden budget zal voor paren beginnen bij een hoger inkomen dan nu het geval is, namelijk bij een inkomen van ruim 39.000 euro in 2021 in plaats van circa 20.000 euro nu. Dit betekent dat paren met kinderen een hoger kindgebonden budget krijgen.

Het Regeerakkoord bevat een aantal maatregelen om de koopkracht van ouderen te ondersteunen. Zo wordt de maximale ouderenkorting verhoogd. Daarnaast zal de ouderenkorting in 2021 geleidelijk worden afgebouwd bij een inkomen boven de inkomensgrens. Nu krijgt men boven de inkomensgrens in één keer een lager bedrag aan ouderenkorting (71 euro per jaar tegen 1292 euro onder de inkomensgrens (bedragen 2017)).

6.3 Effect verhoging van het verlaagde btw-tarief

Een van de maatregelen uit het regeerakkoord is de verhoging van het verlaagde btw-tarief van 6 procent naar 9 procent. Dit verlaagde btw-tarief geldt voor een aantal producten en diensten die als noodzakelijk worden gezien of waarvan de overheid het gebruik wil aanmoedigen. Ongeveer 20 procent van alle bestedingen valt onder het lage tarief. Andere bestedingen vallen onder het btw-tarief van 21 procent, zoals kleding, recreatie, communicatie. Ook zijn er bestedingen vrijgesteld van btw, zoals huur/hypotheek en ziektekostenverzekeringen.

In het overzicht van de koopkrachtveranderingen in tabel 4 is deze btw-verhoging meegenomen.

Een ander uitgavenpatroon kan er echter voor zorgen dat het effect van de btw-verhoging anders is. Bij een budgetaandeel hoger dan 20 procent, zal het effect groter zijn. Op basis van de voorbeeldbegrotingen van het Nibud zien we dat bij een paar in de bijstand met twee kinderen, het budgetaandeel iets hoger kan zijn, namelijk maximaal 27 procent.

In tabel 5 is weergegeven hoe de koopkrachtverandering is als het budgetaandeel producten en diensten in het lage btw-tarief niet 20 procent, maar 27 procent is. In euro's per maand betekent dat voor het paar in de bijstand met twee kinderen een koopkrachtverlaging van circa 5 euro per maand (0,2 procent * 2200 euro) ten opzichte van de situatie waarin dit aandeel 20 procent is.

Tabel 4: Koopkrachtveranderingen 2017-2021 van een paar in de bijstand met twee kinderen

	Koopkrachtverandering 2017-2021 (in %)	Koopkrachtverandering 2017-2021 (in euro's)
Paar twee kinderen, bijstand; budgetaandeel lage btw 20%	+ 2,0%	+ 45 euro
Paar twee kinderen, bijstand, budgetaandeel lage btw 27%	+ 1,8 %	+ 40 euro

Bijlage 1 | Begrotingen

In onderstaande tabellen zijn de begrotingen van de verschillende huishoudtypen opgenomen. Voor alle huishoudens wordt op een rij gezet hoe het budget er bij de verschillende inkomensniveaus uit ziet.

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

De inkomensondersteunende regelingen van de gemeente Aalten zijn als volgt in de begrotingen verwerkt:

Kwijtschelding van heffingen

In de begrotingen is de kwijtschelding van de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verwerkt bij de heffingsbedragen. Dit wordt aangegeven met • achter het resterende bedrag.

Collectieve zorgverzekering

De gemeente Aalten biedt inwoners met een laag inkomen (tot en met 110 procent van de geldende bijstandsnorm) een collectieve zorgverzekering aan bij zorgverzekeraar CZ (CZ Gemeenten Extra). Dit is een aanvullend pakket waarin ook de tandartskosten worden meegenomen.

Voor inwoners die van bovengenoemde verzekering gebruik kunnen maken, is bij de uitgavenpost "zorgverzekering" het maandelijks bedrag van de collectieve zorgverzekering gebruikt. Dit is aangegeven met •• achter de betreffende bedragen.

Meedoenregeling

De vergoedingen vanuit de Meedoenregeling zijn verwerkt in de post "vergoeding restpakket" en aangegeven met ••.

Kindpakket

De vergoedingen vanuit het Kindpakket zijn verwerkt in de post "onderwijs" en aangegeven met ••. Voor kinderen op het basisonderwijs is dit gemaximeerd op 60 euro. Het Nibud gaat in de basisbedragen voor het basisonderwijs uit van een bedrag van 5 euro per maand, oftewel 60 euro op jaarbasis. We nemen aan dat de vergoeding niet hoger is dan de daadwerkelijke kosten.

Jeugdsportfonds

De vergoeding vanuit het Jeugdsportfonds is verrekend met de posten "sociale participatie". Ook dit is aangegeven met •• achter de betreffende bedragen.

a. Alleenstaande

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	997	1096	1196
zorgtoeslag	94	94	94
huurtoeslag	309	309	309
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	1400	1499	1599
VASTE LASTEN			
huur	597	597	597
gas	68	68	68
elektriciteit	24	24	24
water	9	9	9
<i>gemeentelijke heffingen</i>	0 •	1 •	14
<i>waterschapshffingen</i>	0 •	1 •	9
telefoon, televisie, internet	57	57	57
zorgverzekering	147 **	147 **	144
overige verzekeringen	20	20	20
onderwijs	0	0	0
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	15	15	15
levensonderhoud anderen	*	*	*
betalingsverplichtingen	*	*	*
totaal vaste lasten	940	941	959
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	57	57	57
inventaris	73	73	73
onderhoud huis en tuin	22	22	22
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	20 **	20 **	20 **
eigen bijdragen/betalings zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	178	178	178
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	206	206	206
was- en schoonmaakmiddelen	5	5	5
persoonlijke verzorging	22	22	22
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	8	8	8
totaal huishoudelijke uitgaven	241	241	241
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1359	1360	1379
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	41	139	220
Restpakket			
sociale participatie	91	91	91
overig restpakket	17	83	88
vergoeding restpakket	-13 **	-13 **	-13 **
TOTAAL RESTPAKKET	96	162	166
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN RESTPAKKET	-55	-22	54

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

b. Alleenstaande oudere

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1181	1234	1346
zorgtoeslag	94	94	94
huurtoeslag	311	311	309
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	1586	1638	1749
VASTE LASTEN			
huur	597	597	597
gas	76	76	76
elektriciteit	27	27	27
water	10	10	10
gemeentelijke heffingen	0 •	0 •	14
waterschapshheffingen	0 •	0 •	9
telefoon, televisie, internet	60	60	60
zorgverzekering	147 **	147 **	144
overige verzekeringen	13	13	13
onderwijs	0	0	0
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	13	13	13
levensonderhoud anderen	*	*	*
betalingsverplichtingen	*	*	*
totaal vaste lasten	945	945	965
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	57	57	57
inventaris	73	73	73
onderhoud huis en tuin	22	22	22
zelfzorgmiddelen	9	9	9
eigen risico zorgverzekering	20 **	20 **	20 **
eigen bijdragen/betalingen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	181	181	181
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	206	206	206
was- en schoonmaakmiddelen	5	5	5
persoonlijke verzorging	22	22	22
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	8	8	8
totaal huishoudelijke uitgaven	241	241	241
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1367	1367	1387
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	219	271	362
Restpakket			
sociale participatie	91	91	91
overig restpakket	17	60	65
vergoeding restpakket	-13 **	-13 **	-13 **
TOTAAL RESTPAKKET	96	139	144
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN RESTPAKKET	123	132	218

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

c. eenoudergezin met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	997	1096	1196
zorgtoeslag	94	94	94
huurtoeslag	337	337	337
kinderbijslag	134	134	134
kindgebonden budget	435	435	435
kinderopvangtoeslag	182	607	910
voorlopige aanslag	0	122	131
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2179	2825	3238
VASTE LASTEN			
huur	640	640	640
gas	86	86	86
elektriciteit	51	51	51
water	17	17	17
gemeentelijke heffingen	0 •	26	26
waterschapsheffingen	0 •	18	18
telefoon, televisie, internet	57	57	57
zorgverzekering	147 **	147 **	144
overige verzekeringen	23	23	23
onderwijs	0 **	0 **	0 **
kinderopvang	194	646	969
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	24	24	24
levensonderhoud anderen	*	*	*
betalingsverplichtingen	*	*	*
totaal vaste lasten	1240	1735	2055
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	104	104	104
inventaris	90	90	90
onderhoud huis en tuin	22	22	22
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	20 **	20 **	20 **
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	242	242	242
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	286	286	286
was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9
persoonlijke verzorging	49	49	49
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	14	14	14
totaal huishoudelijke uitgaven	357	357	357
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1839	2334	2654
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	340	491	584
Restpakket			
sociale participatie	163 **	163 **	163 **
overig restpakket	17	88	88
vergoeding restpakket	-46 **	-46 **	-46 **
TOTAAL RESTPAKKET	134	205	205
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN RESTPAKKET	205	286	378

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief *Afhankelijk van gemeentelijke tarieven*

- Verminderd met de kwijschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

d. eenoudergezin met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	997	1096	1196
zorgtoeslag	94	94	94
huurtoeslag	337	337	337
kinderbijslag	192	192	192
kindgebonden budget	490	490	490
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2110	2209	2309
VASTE LASTEN			
huur	640	640	640
gas	86	86	86
elektriciteit	51	51	51
water	17	17	17
gemeentelijke heffingen	0 •	0 •	26
waterschapsheffingen	0 •	0 •	18
telefoon, televisie, internet	65	65	65
zorgverzekering	147 ••	147 ••	144
overige verzekeringen	23	23	23
onderwijs	23 ••	23 ••	23 ••
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	46	46	46
levensonderhoud anderen	*	*	*
betalingsverplichtingen	*	*	*
totaal vaste lasten	1099	1099	1139
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	152	152	152
inventaris	101	101	101
onderhoud huis en tuin	22	22	22
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	20 ••	20 ••	20 ••
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	301	301	301
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	449	449	449
was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9
persoonlijke verzorging	67	67	67
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	14	14	14
totaal huishoudelijke uitgaven	539	539	539
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1939	1939	1979
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	171	271	330
Restpakket			
sociale participatie	168 ••	168 ••	168 ••
overig restpakket	62	128	133
vergoeding restpakket	-46 ••	-46 ••	-46 ••
TOTAAL RESTPAKKET	184	250	255
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN RESTPAKKET	-14	20	75

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijschelding
- Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

e. paar met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1424	1566	1708
zorgtoeslag	176	176	150
huurtoeslag	337	337	295
kinderbijslag	134	134	134
kindgebonden budget	177	177	164
kinderopvangtoeslag	182	182	182
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2430	2572	2634
VASTE LASTEN			
huur	640	640	640
gas	86	86	86
elektriciteit	60	60	60
water	19	19	19
gemeentelijke heffingen	0 •	0 •	26
waterschapsheffingen	0 •	0 •	18
telefoon, televisie, internet	69	69	69
zorgverzekering	294 **	294 **	289
overige verzekeringen	29	29	29
onderwijs	0 **	0 **	0 **
kinderopvang	194	194	194
contributies en abonnementen	4	4	4
vervoer	40	40	40
levensonderhoud anderen	*	*	*
betalingsverplichtingen	*	*	*
totaal vaste lasten	1435	1435	1472
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	155	155	155
inventaris	106	106	106
onderhoud huis en tuin	22	22	22
zelfzorgmiddelen	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	40 **	40 **	40 **
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	333	333	333
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	381	381	381
was- en schoonmaakmiddelen	11	11	11
persoonlijke verzorging	71	71	71
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	17	17	17
totaal huishoudelijke uitgaven	479	479	479
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	2247	2247	2284
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	183	325	349
Restpakket			
sociale participatie	219 **	219 **	219 **
overig restpakket	17	83	88
vergoeding restpakket	-58 **	-58 **	-58 **
TOTAAL RESTPAKKET	177	243	248
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN RESTPAKKET	5	82	101

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

f. paar met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1424	1566	1708
zorgtoeslag	176	176	150
huurtoeslag	337	337	295
kinderbijslag	192	192	192
kindgebonden budget	232	232	218
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	2361	2503	2564
VASTE LASTEN			
huur	640	640	640
gas	86	86	86
elektriciteit	60	60	60
water	19	19	19
gemeentelijke heffingen	0 •	8 •	26
waterschapsheffingen	0 •	8 •	18
telefoon, televisie, internet	77	77	77
zorgverzekering	294 ••	294 ••	289
overige verzekeringen	29	29	29
onderwijs	23 ••	23 ••	23 ••
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	4	4	4
vervoer	62	62	62
levensonderhoud anderen	*	*	*
betalingsverplichtingen	*	*	*
totaal vaste lasten	1294	1311	1331
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	203	203	203
inventaris	117	117	117
onderhoud huis en tuin	22	22	22
zelfzorgmiddelen	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	40 ••	40 ••	40 ••
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	392	392	392
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	524	524	524
was- en schoonmaakmiddelen	11	11	11
persoonlijke verzorging	89	89	89
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	17	17	17
totaal huishoudelijke uitgaven	640	640	640
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	2326	2343	2364
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	34	160	200
Restpakket			
sociale participatie	224 ••	224 ••	224 ••
overig restpakket	62	129	133
vergoeding restpakket	-58 ••	-58 ••	-58 ••
TOTAAL RESTPAKKET	227	295	298
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN RESTPAKKET	-193	-135	-98

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijschelding
- Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

g. Alleenstaande onder de AOW-leeftijd met zorgvraag

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	997	1096	1196
zorgtoeslag	94	94	94
huurtoeslag	309	309	309
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	1400	1499	1599
VASTE LASTEN			
huur	597	597	597
gas	68	68	68
elektriciteit	24	24	24
water	9	9	9
gemeentelijke heffingen	0 •	1 •	14
waterschapshheffingen	0 •	1 •	9
telefoon, televisie, internet	57	57	57
zorgverzekering	147 **	147 **	144
overige verzekeringen	20	20	20
onderwijs	0	0	0
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	29 **	29 **	29 **
levensonderhoud anderen	*	*	*
betalingsverplichtingen	*	*	*
totaal vaste lasten	953	954	973
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	57	57	57
inventaris	73	73	73
onderhoud huis en tuin	22	22	22
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	20 **	20 **	20 **
eigen bijdragen/betalen zorg	15 **	15 **	15 **
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	193	193	193
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	206	206	206
was- en schoonmaakmiddelen	5	5	5
persoonlijke verzorging	22	22	22
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	8	8	8
totaal huishoudelijke uitgaven	241	241	241
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1387	1389	1407
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	12	111	192
Restpakket			
sociale participatie	91	91	91
overig restpakket	17	83	88
vergoeding restpakket	-13 **	-13 **	-13 **
TOTAAL RESTPAKKET	96	162	166
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN RESTPAKKET	-83	-51	25

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

h. Alleenstaande oudere met zorgvraag

	100%	110%	120%
INKOMSTEN			
netto loon/uitkering	1181	1234	1346
zorgtoeslag	94	94	94
huurtoeslag	311	311	309
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	1586	1638	1749
VASTE LASTEN			
huur	597	597	597
gas	76	76	76
elektriciteit	27	27	27
water	10	10	10
gemeentelijke heffingen	0 •	0 •	14
waterschapsheffingen	0 •	0 •	9
telefoon, televisie, internet	60	60	60
zorgverzekering	147 **	147 **	144
overige verzekeringen	13	13	13
onderwijs	0	0	0
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	26 **	26 **	26 **
levensonderhoud anderen	*	*	*
betalingsverplichtingen	*	*	*
totaal vaste lasten	959	959	979
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	57	57	57
inventaris	73	73	73
onderhoud huis en tuin	22	22	22
zelfzorgmiddelen	9	9	9
eigen risico zorgverzekering	20 **	20 **	20 **
eigen bijdragen/betalingen zorg	15 **	15 **	15 **
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	196	196	196
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	206	206	206
was- en schoonmaakmiddelen	5	5	5
persoonlijke verzorging	22	22	22
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	8	8	8
totaal huishoudelijke uitgaven	241	241	241
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1396	1396	1415
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	190	243	334
Restpakket			
sociale participatie	91	91	91
overig restpakket	17	60	65
vergoeding restpakket	-13 **	-13 **	-13 **
TOTAAL RESTPAKKET	96	139	144
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN RESTPAKKET	95	104	190

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

Bijlage 2 | Overzicht saldo inkomsten minus uitgaven

Toelichting bij de tabel:

- De eerste twee kolommen (zwart) geven het netto inkomen weer en het verschil in netto inkomen tussen twee opeenvolgende inkomensniveaus.
- De volgende drie kolommen (blauw) hebben betrekking op het saldo na invulling van de noodzakelijke uitgaven in het basispakket. Hierbij is ook het verschil in het saldo tussen twee opeenvolgende inkomensniveaus weergegeven. En het verschil in bestedingsruimte op respectievelijk 110% en 120% ten opzichte van die op bijstandsniveau.
- De laatste drie kolommen (groen) hebben betrekking op het saldo na invulling van de uitgaven uit het basispakket en het restpakket. Ook hier zijn de verschillen weergegeven.
- Een negatief saldo op de maandbegroting is in rood weergegeven.
- Indien een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte (de zogenoemde armoedeval) dan is dit bij het betreffende inkomensniveau aangegeven met een rood pijltje:

inkomen				na basispakket			na basis- en restpakket		
%	netto inkomen	toename		saldo	verschil met voorgaande inkomens- categorie	verschil met 100%	saldo	verschil met voorgaande inkomens- categorie	verschil met 100%
		netto inkomen	toename t.o.v. 100%						
a. Alleenstaande									
100%	€ 1.400			€ 41			€ -55		
110%	€ 1.499	€ 100	€ 100	€ 139	€ 98	€ 98	€ -22	€ 32	€ 32
120%	€ 1.599	€ 100	€ 199	€ 220	€ 81	€ 179	€ 54	€ 76	€ 109
b. Alleenstaande oudere									
100%	€ 1.586			€ 219			€ 123		
110%	€ 1.638	€ 53	€ 53	€ 271	€ 53	€ 53	€ 132	€ 9	€ 9
120%	€ 1.749	€ 111	€ 163	€ 362	€ 91	€ 143	€ 218	€ 86	€ 95
c. eenoudergezin met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar									
100%	€ 2.179			€ 340			€ 205		
110%	€ 2.825	€ 647	€ 647	€ 491	€ 152	€ 152	€ 286	€ 81	€ 81
120%	€ 3.238	€ 412	€ 1.059	€ 584	€ 92	€ 244	€ 378	€ 92	€ 173
d. eenoudergezin met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar									
100%	€ 2.110			€ 171			€ -14		
110%	€ 2.209	€ 100	€ 100	€ 271	€ 100	€ 100	€ 20	€ 34	€ 34
120%	€ 2.309	€ 100	€ 199	€ 330	€ 59	€ 159	€ 75	€ 54	€ 88
e. paar met 2 jonge kinderen 3 & 5 jaar									
100%	€ 2.430			€ 183			€ 5		
110%	€ 2.572	€ 142	€ 142	€ 325	€ 142	€ 142	€ 82	€ 77	€ 77
120%	€ 2.634	€ 62	€ 204	€ 349	€ 24	€ 167	€ 101	€ 19	€ 96
f. paar met 2 oudere kinderen 14 & 16 jaar									
100%	€ 2.361			€ 34			€ -193		
110%	€ 2.503	€ 142	€ 142	€ 160	€ 126	€ 126	€ -135	€ 58	€ 58
120%	€ 2.564	€ 61	€ 203	€ 200	€ 40	€ 166	€ -98	€ 37	€ 95
g. Alleenstaande onder de AOW-leeftijd met zorgvraag									
100%	€ 1.400			€ 12			€ -83		
110%	€ 1.499	€ 100	€ 100	€ 111	€ 98	€ 98	€ -51	€ 32	€ 32
120%	€ 1.599	€ 100	€ 199	€ 192	€ 81	€ 179	€ 25	€ 76	€ 109
h. Alleenstaande oudere met zorgvraag									
100%	€ 1.586			€ 190			€ 95		
110%	€ 1.638	€ 53	€ 53	€ 243	€ 53	€ 53	€ 104	€ 9	€ 9
120%	€ 1.749	€ 111	€ 163	€ 334	€ 91	€ 143	€ 190	€ 86	€ 95

Bijlage 3 | Verantwoording uitgaven

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basis- en het restpakket.

1. Basispakket

Huur

In deze rapportage rekenen we met de maximale huurprijzen van het passend toewijzen. Voor een een- en tweepersoonshuishouden betekent dat een huurprijs van maximaal 597 euro en voor een meerpersoonshuishouden een huurprijs van maximaal 640.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld gebruik naar huishoudtype met een opslag voor huishoudens van de AOW-gerechtigde leeftijd (gasverbruik). Daarbij hanteert het Nibud de prijs van het gemiddelde verbruik.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief de minst uitgebreide tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden gaan we uit van de collectieve zorgverzekering die de gemeente aanbiedt.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Dit zijn gemiddelde bedragen aan schoolkosten. Deze verschillen per schooltype. Ze zijn afkomstig van Nibud-onderzoek (basisschool) en de Schoolkostenmonitor (middelbare school).

Kinderopvang

Dit zijn de kosten van kinderopvang en de peuterspeelzaal verrekend met (indien van toepassing) de gemeentelijke vergoedingen. De landelijke vergoeding is weergegeven bij de inkomsten.

Contributies en abonnementen

Hieronder vallen de bankkosten. De kosten aan kranten en/of tijdschriften en de kosten aan (sport-)verenigingen vallen onder het restpakket (zie volgende paragraaf).

Vervoer

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten van een OV-chipkaart en enkele zones.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding.

Inventaris en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud.

Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakartikelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven. Denk hierbij aan de kosten voor postzegels en de kosten van een identiteitsbewijs.

2. Restpakket

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen. Alle vrije bestedingen vormen samen het restpakket.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden, staat hieronder weergegeven, evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4-12 jaar	11,50
per persoon >12 jaar	17,00
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	8,50
per huishouden	11,50
Op bezoek gaan	
per persoon	5,50
Vakantie/uitgaan	
per persoon	17,00
per huishouden	22,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	2,50
per persoon vanaf 12 jaar	7,50

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2018

Overig restpakket

Naast de uitgaven zoals gespecificeerd in het pakket aan sociale participatie kunnen nog allerlei overige uitgaven als voorbeeld in het restpakket worden opgenomen. In dit onderzoek zijn dat de kosten voor woon-werkverkeer (gebaseerd op een tweesterrenabonnement, zakgeld voor de kinderen (bedragen zijn gebaseerd op regulier onderzoek van het Nibud) en de kosten voor een huisdier.